

БАТЛАВ: БОУАӨЯ, ХҮРЭЭЛЭН БУЙ
ОРЧНЫ БОДЛОГЫН ХЭРЭГЖИЛТИЙН
ГАЗРЫН ДАРГА

/ Г. ЭНХМӨНХ /

ЗӨВШӨӨРЧ, ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ ҮҮРЭГ
ХҮЛЭЭСЭН: “ЭРЭЭН ТОЛГОЙ” ХХК-ИЙН
ГҮЙЦЭТГЭХ ЗАХИРАЛ

/ М. ЧИНГҮН /

СҮХБААТАР АЙМГИЙН ЭРДЭНЭЦАГААН СУМЫН НУТАГТ ОРШИХ ЭРЭЭН
ТОЛГОЙН ХҮРЭН НҮҮРСНИЙ ОРДЫГ ИЛ АРГААР АШИГЛАХ ТӨСЛИЙН 2024 ОНД
ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

ТУСГАЙ ЗӨВШӨӨРЛИЙН ДУГААР: MV021459

“ЭРЭЭН ТОЛГОЙ” ХХК: 6645127

ХЯНАСАН: БАЙГАЛЬ ОРЧИН СТРАТЕГИЙН ҮНЭЛГЭЭ ХАРИУЦСАН АХЛАХ
МЭРГЭЖИЛТЭН /Б. СОЛОНГО/

БОЛОВСРУУЛСАН:

“ЭРЭЭН ТОЛГОЙ” ХХК БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЭРГЭЖИЛТЭН / Д.БЯМБАСҮРЭН/

Улаанбаатар хот
2024 он

АГУУЛГА

1	ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА.....	4
1.1	Төсөл хэрэгжүүлэгчийн талаар мэдээлэл	4
1.2	Төслийн талбайн засаг захиргааны харьяалал.....	5
1.3	Төслийн хүчин чадал: 2024 оны уулын ажлын төлөвлөгөө	6
1.4	Ажиллах горим	6
1.5	Нүүрс олборлолт.....	7
1.6	Нүүрс тээвэрлэлтийн хэмжээ.....	7
1.7	Уурхайн барилга байгууламж, дэд бүтэц:	7
2	ТӨСӨЛ ХЭРЭГЖИЖ БУЙ НУТГИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧИН, НИЙГЭМ ЭДИЙН ЗАСГИЙН ТӨЛӨВ БАЙДАЛ.....	10
2.1	Төсөл хэрэгжиж буй газрын байгаль орчны төлөв байдал	10
2.2	Төсөл хэрэгжиж буй нийгэм, эдийн засгийн төлөв байдал	14
3	ТӨСЛИЙН ГОЛ БА БОЛЗОШГҮЙ СӨРӨГ НӨЛӨӨЛӨЛ	14
3.1	Байгаль орчинд:	14
3.2	Хүний эрүүл мэндэд:.....	15
3.3	Төслөөс агаарын чанарт үзүүлэх нөлөөлөл	15
3.4	Төслөөс газрын гадарга болон хэвлийд үзүүлэх нөлөөлөл	16
3.5	Төслөөс хөрсөн бүрхэвчид үзүүлэх нөлөөлөл.....	16
3.6	Төслөөс гадаргын болон газрын доорх усанд үзүүлэх нөлөөлөл.....	16
3.7	Төслөөс ургамлан нөмрөгт үзүүлэх нөлөөлөл.....	17
3.8	Төслөөс амьтны аймагт үзүүлэх нөлөөлөл	17
3.9	Байгалийн гамшгаас үүсэж болшгүй осол.....	18
4	2024 ОНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ГОЛ ЗОРИЛТ	19
5	СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙГ БУУРУУЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТ	21
6	НӨХӨН СЭРГЭЭЛТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	25
7	ДҮЙЦҮҮЛЭН ХАМГААЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	25
8	НҮҮЛГЭН ШИЛЖҮҮЛЭХ НӨХӨН ОЛГОВОР ОЛГОХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	27
9	ТҮҮХ, СОЁЛЫН ӨВИЙГ ХАМГААЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	27
10	ОСОЛ ЭРСДЭЛИЙН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ.....	27
11	ХОГ ХАЯГДЛЫН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	28
12	ОРЧНЫ ХЯНАЛТ ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ХӨТӨЛБӨР	30
13	УДИРДЛАГА ЗОХИОН БАЙГУУЛАЛТЫН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ХҮРЭЭНД	33

14 ТУХАЙН ЖИЛИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ
БИЕЛЭЛТИЙГ НӨЛӨӨЛЛИЙН БҮСИЙН ОРШИН СУУГЧДАД ТАЙЛАГНАХ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ 34

Хүснэгтийн жагсаалт

Хүснэгт.1 Төслийн талбайн солбилцолын цэгүүд	5
Хүснэгт2. Уулын ажлын төлөвлөлтийн үндсэн үзүүлэлтүүд	6
Хүснэгт3. Сүхбаатар аймгийн Эрдэнэцагаан сумын	12
хөрсний гарал үүслийн ангилал	12
Хүснэгт4. Байгаль орчны нөлөөллийн үнэлгээ	14
Хүснэгт5. Төслийн гол сөрөг нөлөөлөл	17
Хүснэгт6. 2024 оны байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний зардал	19

Зургийн жагсаалт

Зураг1.Уурхайн талбайн байршил	5
Зураг2. Уурхайн кемп	8
Зураг3. Түлшний агуулах	8
Зураг4. Засварын байр	9

1 ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА

1.1 Төсөл хэрэгжүүлэгчийн талаар мэдээлэл

Төслийн нэр:	“Эрээн толгой” хүрэн нүүрсний ордыг ил уурхайн аргаар ашиглах төсөл
Төсөл хэрэгжих байршил:	Сүхбаатар аймаг Эрдэнэцагаан сум
Төсөл хэрэгжүүлэгч:	“Эрээн Толгой” ХХК
Улсын бүртгэлийн дугаар:	9011101145
Регистрийн дугаар:	6645127
Хаяг:	Улаанбаатар, Сүхбаатар дүүрэг , 2-р хороо, усны гудамж гаруда төвийн 4-н давхар 401 тоот
Утас:	+976-
Факс:	+976-
БОННУ тайлан боловсруулсан тусгай зөвшөөрөл бүхий байгууллага:	“Грийт Вишн Инженеринг” ХХК
Хариуцах эзэн:	Д.Бямбасүрэн, Утас: 94608100, 98009208 Б. Жавзан, Утас: 88036230

Төслийн зорилго:

“Эрээн толгой” хүрэн нүүрсний ордыг ил уурхайн аргаар ашиглах төслийн үндсэн зорилго нь Монгол Улсын нүүрсний салбарын дунд болон урт хугацааны тогтвортой хөгжлийг хангах, хууль эрх зүй, татварын орчинг тогтвортой байлгах, эрэл хайгуулын ажлыг эрчимжүүлэх, хүний эрүүл мэндэд сөрөг нөлөөгүй, байгаль орчинд ээлтэй бөгөөд нүүрс олборлох, боловсруулах техник технологийг сайжруулж нүүрс авалтыг өсгөх, нүүрсний нэмүү өртөг шингэсэн эцсийн бүтээгдэхүүнийг үйлдвэрлэх, уул уурхайн салбараас эдийн засагт оруулах өгөөжийг дээшлүүлэх, олон улсын хэмжээнд өрсөлдөх чадварыг өсгөхөөр төрөөс авч хэрэгжүүлж байгаа бодлогын хүрээнд ордын талбайд олборлох, үйл ажиллагааг явуулж, ордын нөөцийг ашиглалтын үе шатанд нэмэгдүүлэх, тогтвортой үйл ажиллагаа явуулахад чиглэнэ.

“Эрээн Толгой” ХХК нь MV-021459 тоот ашиглалтын тусгай зөвшөөрөл бүхий 3251.05 га талбайг эзэмшдэг. Эрээн Толгойн хүрэн нүүрсний ордод 2011-2017 онд нарийвчилсан хайгуулын ажлын үр дүнд бодитой болон боломжтой (B+C) зэрэглэлээр 374,479,19 мян.тн хүрэн нүүрсний нөөцийг батлуулсан ба уг нөөцийн хэмжээнд олборлолт явуулж, баяжуулах, борлуулах үйл ажиллагаа нэг дэх жилээ явагдаж байна. Эрээн Толгойн хүрэн нүүрсний ордод бодогдсон ба боломжтой нөөцийг үндэслэн ордыг ил уурхайн аргаар ашиглах ТЭЗҮ-г 2019 онд боловсруулж ЭБМЗ-ийн хурлаар хэлэлцүүлсэн байна. Төслийн эхний үе шатны 10 жилийн хугацаанд явуулах ба жилд 2000 мян.тн хүчин чадлаар ажиллахаар тооцоолсон байдаг.

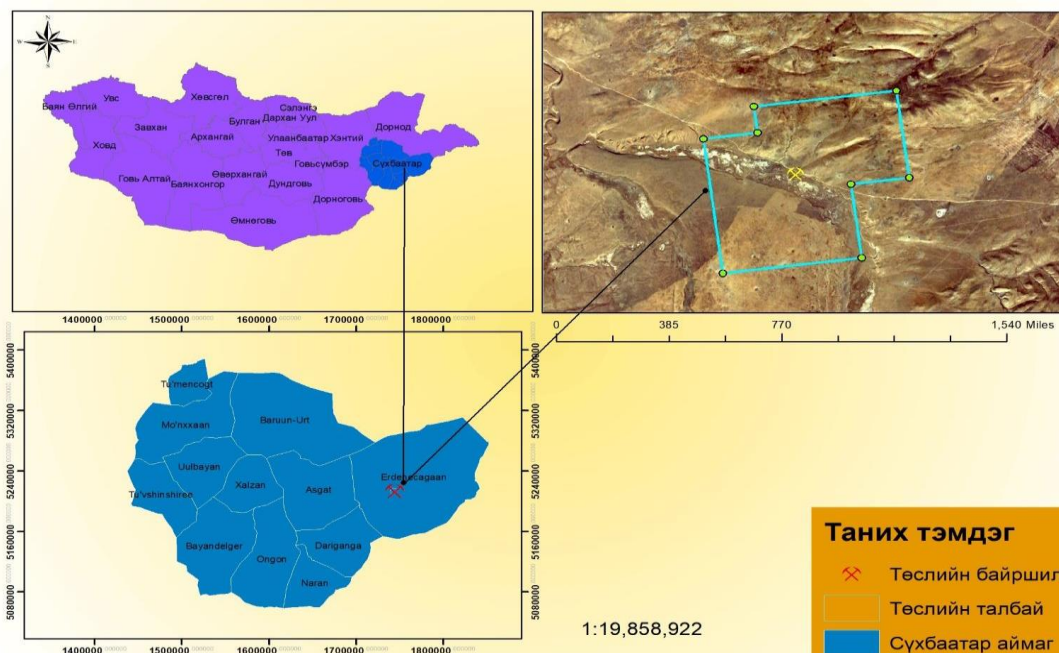
1.2 Төслийн талбайн засаг захиргааны харьяалал

Эрээн Толгойн хүрэн нүүрсний уурхайн орд нь засаг захиргааны нэгжийн хувьд Сүхбаатар аймгийн Эрдэнэцагаан сумын нутагт харьяалагддаг ба Улаанбаатар хотоос зүүн урагш 730 км, Эрдэнэцагаан сумын төвөөс баруун тийш 30 км, Бичигтийн боомтоос баруун хойш 80 км зайд MV-021459 тоот ашиглалтын тусгай зөвшөөрлийн 3251,05 га талбай оршино.

Төслийн талбайн солбилцолын цэгүүдийг доорх хүснэгтэд, байршлыг доорх зурагт тус тус үзүүлэв.

Хүснэгт.1 Төслийн талбайн солбилцолын цэгүүд

№	Уртнаг	Өргөнөг
1	115°05' 04.59"	45°57' 45.63"
2	115°05' 04.59"	45°55' 58.73"
3	115°03' 35.77"	45°55' 58.79"
4	115°03' 35.64"	45°54' 28.06"
5	115°00' 02.68"	45°54' 28.13"
6	115°00' 02.68"	45°57' 13.33"
7	115°01' 26.25"	45°57' 13.33"
8	115°01' 26.26"	45°57' 45.73"

Зураг1. Уурхайн талбайн байршил

1.3 Төслийн хүчин чадал: 2024 оны уулын ажлын төлөвлөгөө

Уурхайн нээлтийг хөрс хуулалт хамгийн бага байх хэсгээс эхлүүлэн явуулахаар тооцсон ба 3-р давхраасын 20В блокоос эхлэн олборлолтын үйл ажиллагааг эхлүүлэхээр төлөвлөсөн. Ил уурхайн ашиглалтын 10 жилийн хугцаанд нийтдээ 3 уурхай үүсэх бөгөөд эхний ээлжинд ашиглахаар төлөвлөсөн 20В блокт хүрэхийн тулд нүүрсний гарш хэсгээс нэвтэрч уулын ажлыг эхлүүлсэн. Энэ блок дахь нүүрсний давхраас нь дөрөвдөгчийн хурдасны доор буюу газрын гадаргаас 10-25 м-ийн доор байх тул өгөршилт их явагдаагүй, чанарын үзүүлэлт хэвийн нүүрс байна. 2024 онд мөн 20В болон 21В блокын гаршийн хэсгээс нэвтрэх ба нүүрсний давхраас нь газрын гадаргаас 46м-ийн доор байгаа бөгөөд чанарын үзүүлэлт мөн хэвийн байна. Нүүрсний гарш хэсгээс эхлэн газрын гадаргын хэвгийг ашиглан шууд нэвтрэлт явуулах боломжтой тул тусгайлсан нээлтийн капитал траншей байгуулах шаардлагагүй юм. Уулын ажлын хүрээнд нийт 2,000,000 тонн нүүрс олборлох ба 12,400,000м³ хөрс хуулах төлөвлөгөөтэй байна.

1.4 Ажиллах горим

Уурхайн үйл ажиллагаа нь жилийн 4 улирлын турш тасралтгүй явагдах ба төсөл нь хоногт 12 цагийн 2 ээлжээр ажиллахаар тооцлоо.

Уурхай нь бүтэн жилийн турш зайлшгүй амрах баяр ёслол, цаг агаарын саатал, тоног төхөөрөмжийн засвар үйлчилгээ, зөөвөр нүүдэл зэрэгт дунджаар 65 хоног зарцуулна гэж үзвэл жилдээ 300 хоног буюу 6481 цаг ажиллах энэ жилийн бүтэн жилийн хувьд. Нийт ажиллах хоног 304 хоног буюу 7292 цаг ажиллана.

Уурхайн ашиглалтын үйл ажиллагаа явуулах горимын үзүүлэлтүүдийг уурхайн ажиллах хугацаа болон хөдөлмөрийн тухай хуулийн холбогдох заалтуудыг үндэслэн тооцоолж дараах хүснэгтэнд нэгтгэн харууллаа.

Хүснэгт2. Уулын ажлын төлөвлөлтийн үндсэн үзүүлэлтүүд

Үзүүлэлтүүд		ХЭМЖИХ НЭГЖ	Ашиглалтын жил
			2024 он
Нийт уурхайн хэмжээн д	Хөрс хуулалт	мян.м ³	12400
	Нүүрс олборлолт	мян.тн	2000
	Уулын цул	мян.м ³	14000
	Хөрс хуулалтын коэффициент	м ³ /тн	6,2

1.5 Нүүрс олборлолт

2024 онд нүүрс олборлолт болон хөрс хуулалтын ажилд 6 ширхэг ZE1250 маркын экскаватор 5 ширхэг ZE750 ажиллана. Нүүрсний түвшинд ажлын доголын өндөр 4 м байна. Ажлын талбайн өргөн 40 м байна. Экскаватор нь хөндлөн орлоор орж ажиллах ба ажилтын хурд 50м/хоног байна. Жилд дунджаар 7656 мото-цаг ажиллана. Ажлын талбай бэлтгэх, мөргөцгийн ул түрэх ажилд 1-2 ширхэг бульдозер ажиллана.

1.6 Нүүрс тээвэрлэлтийн хэмжээ

Уурхайгаас олборлосон нүүрсийг тусгай талбайд тээвэрлэн буулгаж нүүрсний овоолго үүсгэнэ. Уг овоолгыг худалдан авагч талын тээврийн автосамосвалуудад ачих ажлыг утгуурт ачигчаар гүйцэтгэнэ. Утгуурт ачигчийн хүчин чадал болон ачих горимд ажиллах үеийн ээлжийн бүтээлийг дараах байдлаар тооцов. Liugong маркын 2 ширхэг ажиллана.

Уурхайн дотоод тээврийн тасралтгүй жигд ажиллагаа болон аюулгүй байдлыг хангах үүднээс тээврийн авто замыг байнга грейдерээр хусаж цэвэрлэх шаардлагатай ба үүнд маркийн грейдер ажиллана. Мөн түүнчилэн авто замын тоосжилт дарах усалгааг улирал, цаг уурын нөхцөлд тохируулан усалгааны авто цистернээр тогтмол хийж ажиллахаар төсөлд тусгасан.

1.7 Уурхайн барилга байгууламж, дэд бүтэц:

Эрээн толгойн хүрэн нүүрсний ордыг ашиглах төслийн талбайн барилга байгууламж ерөнхийдөө баруун, баруун хойд хэсэгт объектууд баригдаж байна. Үүнд:

- ✓ Уурхайн тосгон /кемп/
- ✓ Түлшний агуулах /түр/
- ✓ Засварын байр
- ✓ Шалган нэвтрүүлэх байр
- ✓ Диспечерийн байр гэх мэт хамаарна.

Зураг2. Уурхайн кемп

Түлшний агуулах

Дизель түлшний агуулах 75000 литрийн багтаамжтай 2 ёонкс байна. / түр агуулах / Мөн түлш тээвэрлэх цэнэглэх 10 тн багтаамжтай авто машин байна.

Зураг3. Түлшний агуулах

Засварын байр

2021 онд 432 м² талбай бүхий сендвичин засварын байрыг ашиглалтанд оруулсан байна. Уулын олборлох, тээвэрлэх тоног төхөөрөмж болон бусад өөрөө явагч хүнд даацын машин механизмуудын засвар үйлчилгээ хийгдэж байна.

Зураг4. Засварын байр

Уурхайн дотоод зам

2024 онд ашиглалтын талбайд нийт 4,9 км замыг ашиглаж байна. Үүнээс 3,3 км замд хайрга чулуу дэвссэн байна. Үлдэгдэл 1,6 км нь карьер болон хөрсний овоолго руу явах чиглэлд байна. Монголын улсын замын хөдөлгөөний дүрмийн дагуу уурхайд ашиглагдаж буй замын тэмдэг тэмдэглэгээг байршуулсан.

Харилцаа холбоо

Холбоо харилцааны хувьд уурхай нь Юнител-ийн сүлжээтэй. Уурхайд богино долгионы сувагтай радио станцыг ашиглана. 2024 онд багтаж Мобикомын сүлжээтэй болохоор ажиллаж байна.

Цахилгаан хангамж

Уурхайн ашиглалтын эхний жил ил уурхай дээр ил уурхайн цахилгаан гэрэлтүүлэг болон хуурай баяжуулах хэсэг, ажилчдын хотхон, засвар механикийн цех, уурхайн захиргаа зэрэг цахилгаан хэрэглэгчидтэй байх юм. Тус уурхай нь Монгол улсын төвийн эрчим хүчний нэгдсэн системийн Чойр дэд өртөөнөөс Чойр-Өндөрхаан-Баруун-Урт чиглэлийн 110кВ-ын эрчим хүчний өндөр хүчдэлийн шугамаас Баруун-урт Эрдэнэцагаан сум- Бичигт боомтыг холбосон 45 кВ-ын цахилгаан эрчим хүчний өндөр хүчдэлийн шугамаас эрчим хүчээр хангана. Уурхайн тосгон нийт хэрэглээнд зориулж 400 кВ бүрэн номиналь чадалтай ТМ-400/6 трансформатор суурилуулж хэрэглэгчдийг цахилгаан эрчим хүчээр хангахаар тусгалаа.

Зураг5. Дэд станц

Усан хангамж

2021 оны 06 сарын 18-ний өдөр 2021/12 дугаартай худаг гаргах зөвшөөрлийг авч уурхайн ашиглалтын талбайд “Бух Чулуу” ХХК-аар унд ахуйн зориулалттай худаг гарган ашиглаж байна. Ажилтнуудын унд-ахуйн хэрэгцээний усыг ундны усны стандартыг хангасан худгаас хангадаг бөгөөд тоолуур суурилуулан усны хэрэглээндээ хяналт тавин ажиллаж байна.

2 ТӨСӨЛ ХЭРЭГЖИЖ БҮЙ НУТГИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧИН, НИЙГЭМ ЭДИЙН ЗАСГИЙН ТӨЛӨВ БАЙДАЛ

2.1 Төсөл хэрэгжиж буй газрын байгаль орчны төлөв байдал

Уул зүй: Сүхбаатар аймгийн нутаг дэвсгэр нь Дорнод Монголын тэгш талын өмнөд хэсгийн үргэлжлэл бөгөөд тал хээрийн бүсэд багтдаг. Нутгийн ихэнх хэсэг нь далайн түвшнээс дээш 1000-1200 метр өндөрт оршдог. Хамгийн өндөр цэг нь далайн түвшнээс дээш 1778 метрт өргөгдсөн Шилийн Богд уул, хамгийн нам цэг нь далайн түвшнээс дээш 790 метр өргөгдсөн Байшинт юм.

Ус зүй: Сүхбаатар аймаг нь ус зүйн мужлалаар ус багатай бүсэд багтах бөгөөд гадаргуугын ус ховортой, тогтмол урсгалтай гол мөрөн байхгүй боловч 20 гаруй жижиг нуур, 200-гаад булаг шанд, гол горхи байдаг.

Хавиргын булаг, Арын нуур, Рашаант, Эрээн Толгой, Далай булаг, Гашуун, Цавчир, Өвдөг, Модонгийн худаг, Цагаан булаг зэрэг рашаан ус олонтой.

Байгалийн сонин тогтоц бүхий газар нутаг элбэгтэй. Үүнд: Дарьганга суманд 200 гаруй сөнөсөн галт уул, Онгон, Дарьганга сумдад 127-248 км² талбай эзлэх Онгон, Молцогийн их элс, Эрдэнэцагаан сумын нутагт улсын дархан цаазат Лхачинвандад уул, Дарьганга, Наран сумдын нутагт Баяндулаан, Талын агуйт, Мөнххаан сумын Баян-Уулын орчмын 70 гаруй агуй зэрэг олон агуй, Лог, Будар, Зараа, Дэлгэрхаан, Харгилтай зэрэг үлэмж талбай бүхий чулуун

тогтоцтой нуруу хөндий олон байдгийн дээр чулуужсан яс зэрэг амьтан ургамлын үлдэгдэл Байшинт, Ходоодын говь, Хорголжингийн талаас олддог.

Ургамал зүй: Эрдэнэцагаан сум нь ургамалын газар зүйн мужлалаар Евроазийн хээрийн мужийн, Дагуур Монголын хээрийн провинцийн, Дорнод Монголын хээрийн тойргийн Дарьгангын галт уулсын, Бяруутын, Егүзэрийн хээрийн районы хэсэгт хамаарагдана. (А.А.Юнатов, 1976)

Эрдэнэцагаан сумын нутгийн баруун, баруун өмнөд хэсэг нь Дарьгангын галт уулын районд, төв ба хойд хэсэг нь Бяруутын районд, өмнөд, зүүн хэсэг нь Егүзэрийн хээрийн районд тус тус багтана (А.А.Юнатов, Б. Дашням). Дарьгангын галт уулсын район нь тэгш өндөрлөгтэй, том жижиг хүрмэн чулуут дэнж бүхий, галт уулын конус хэлбэрийн оорцог уул энд тэнд тархахын гадна сул хүрмэн чулуу нэлээд тархсан нугачаат тал, хөндийнүүд элбэг тохиолдоно. Энд Хиагийн эзлэх хувь их байхаас гадна 2 зүйлийн Хялгана, Хазаар өвс ихээр ургадаг.

Бяруутын район нь Эрдэнэцагаан сумын нутгийн төв ба хойт хэсгүүдээр нэлээд их хэмжээний талбайг эзлэх бөгөөд ихэнх бэлчээр нь энд хамаарна. Зүүн хойд чиглэлд сунаж тогтсон нам хотос, хоолойнууд болон тэдгээрийн хооронд орших тэгш ба долгиорхог талууд өргөн уудам нутгийг хамаарна. Хотос, хоолой нь маш аажмаар тэгш тал руу шилжинэ. Энд алаг цоог, хужир мараат цагаан өнгийн шаварлаг толбууд болон жижиг тойрмууд элбэг тохиолдоно. Гол төлөв дэрс зарим газраар Бударгана, Таана зонхилон, Хиаг, Агь шарилж элбэг ургадаг. Эрдэнэцагаан сумын нутагт Хялганат-хазаар өвс, жижиг үетэн-хялгана-агьт (шарилжит), Хялгана-сөөгт, Хялгана-хиагт- алаг өвст, Хиаг-дэрст эвшлүүд тохиолдоно.

Сүүлийн үед зарим зүйл ургамалын ургац удаашран цэцэглэж чадахгүй байдалд орж байна. Энэ нь уур амьсгалын өөрчлөлттэй нэн холбоотой юм. Эрдэнэцагаан сумын нутагт Агь, Биелэг, Улалж, Сонгионо, Ортууз, Гичгэнэ, Хунчир, Тарна, Хялгана, Хазаар Өвс, Луулийн төрлийн ургамлууд зонхилон ургадаг. Энд 3-4 зүйлийн Хялгана, Хазаар өвс, Агь, Ерхөг, Биелэг, Дааган сүүл, Хиаг, Хиаглай түнх, 4-5 зүйлийн Шарилж, Хонин нүд, Навтуул, Түмэн таана, Өрөмтүүл, Тайжийн жинс, Дагуур хатны цэцэг, Хүж өвс, Хунчир, Гонтиг, Үхэр тарна, Багдай, Ганга зэрэг ургамлууд зонхилдог байна.

Дорнод Монголын хээрийн тойргийн Өмнөд хэсэгт ургамлын ерөнхий бүрхэц 40-60%-иас хэтрэхгүй, алаг өвс нь хээрт ерөнхий бүрхэц 50% хүрэх нь цөөнгүй. Ургамлын ерөнхий өндөр 10-25см байдаг. Энд Хялгана-хазаар өвст хээрийн аспект голдуу цайвар ногоон нь хэвийн өнгөтэй байдаг байна. Намар агийн ургалт сэргэж цэцэглэх үед цайвар өнгө улам тодорч бууралдуу өнгөтэй болно. Хэрэв Хонин нүд элбэг бол цагаан өнгөтэй болдог.

Тус сумын бэлчээр нь газар зүйн байршил, гадаргуугийн зохистой харьцаатай, байгаль болон хүн малын нөлөөлөлд ороогүй, өвс ургамал сайтай, ус, хужир, мараа элбэгтэй. Бүх төрлийн малд тохиромжтой тал хээрийн ба нам хотос, газрын нарийн өвстэй бэлчээр юм.

Амьтны аймаг: Ордын талбайн орчимд цагаан зээр, чоно, тарвага, үнэг, хярс, дорно, туулай, зурам, зараа зэрэг амьтад амьдарч идээшилдэг.

Тусгай хэрэгцээний хамгаалалттай Лхачинвандад уул, Хамар замт уул, Холбоо залаа уул орчимд цөөн тоонй буга, гөрөөс нутагшин амьдардаг. Ордын талбайн зүүн, баруун хэсгүүдэд зээр олон арваараа сүрэглэн бэлчих нь элбэг байдаг.

Жигүүртнээс Хахилаг, Хулан жороо, Тагтаа, Ногтруу, Бүргэд, Ёл, Тас, Элээ, Хэрээ, усны шувуудаас Хун, Ангир, Тогоруу, Галуу, Нугас зэрэг шувууд нүүдэллэн ирэхээс гадна 9-р сарын сүүлээр Ганга нууранд хунгийн чуулган болж зэргэлдээ талбайн Дуут нууранд 1000 орчим хун чуулдагтай адил байгалийн үзэсгэлэнт төрхийг илэрхийлдэг.

Уур амьсгал: Эрдэнэцагаан нь Монгол орны уур амьсгалын мужлалаар сэрүүн зунтай, хахирдуу өвөлтэй мужид багтана. 2001 оноос хойш хийсэн судалгаагаар сумын төв орчмын нутаг дэвсгэрийн 25 орчим хувийг хамарсан ган 2-3 жилд нэг удаа, 50% түүнээс дээш нутагт тархсан ган 4-5 жилд нэг удаа тохиолдсон байна. Жилийн цэлмэг өдрийн тоо 95-100 хоног, хүйтрэлтгүй үеийн үргэлжлэх хугацаа 110 хоног байдаг. Жилийн дундаж температур 0.4 хэм, дулааны улирлынх 12.6 хэм, өвлийнх -11.8 хэм байдаг. Жилийн дундаж хур тунадас 20.3 мм байх ба жилд хамгийн ихдээ 189.3 мм хүрдэг. Нийт унах хур тунадасны 85 хувь нь дулааны улиралд, 15 хувь нь өвлийн улиралд тус тус унадаг. Салхины хурдны дундаж хэмжээ баруун хойноос 4.5-5.6 м/с байна. Шороон шуурга хаврын улиралд их тохиолддог.

Хөрс: Эрээн Толгойн орд байрших Эрдэнэцагаан сумын нутаг нь Төв Азийн их муж Хангайн дэд муж Монгол Дорнодын тойрогт хамаарагддаг байна.

Тус нутгийн хөрс нь делюви, элюви, аллювийн хурдас дээр үүсч тогтсон байх ба Хүрэн хөрс нь ихэвчлэн делювийн хөвсгөр хурдас дээр, уулийн хөрс нь элювийн хурдас дээр, голын хөндийн хөрс нь аллювийн жижиг бөөрөнхий хайрга чулуун дээр үүссэн байна.

Хүснэгт3. Сүхбаатар аймгийн Эрдэнэцагаан сумын хөрсний гарал үүслийн ангилал

№	Төрөл	Эзлэх хувь %
1	Хар хүрэн хөрс	2
2	Хүрэн хөрс	
	Дунд зэргийн зузаан хүрэн хөрс	40
	Нимгэн хүрэн хөрс	28
	Карбонатлаг ба мараалаг хүрэн хөрс	12
3	Дов толгодын хөрс	6
4	Нугын хөрс	5
5	Голын хөндийн хөрс	7
Нийт		100

Хар хүрэн хөрс нь Эрдэнэцагаан сумын нийт нутгийн 2% -ийг эзэлнэ. Дангаараа үргэлжилсэн бүс үүсгэж чадахгүй алаг цоог тархана. Энэ хөрсний ялзмагт үеийн зузаан нь дунджаар 32-38 см-ийн хооронд хэлбэлзэнэ. Карбонатын бөөгнөрөл 32-37см-ийн гүнээс ажиглагдана. Хөрсний давхаргад гөлтгөнө огт байхгүй. Хар хүрэн хөрс нь хөнгөн шавранцар механик бүрэлдэхүүнтэй. Делювийн хурдас дээр үүсч тогтсон хар хүрэн хөрсний дээд давхарга нь бараан хүрэн өнгөтэй, бөөмөнцөр бүтэцтэй, ялзмагт үе нь нилээн зузаан, хөрсний давхарга нь нягтарч дагтаршсан хайрга, чулуу харьцангуй бага, 45-50см-ийн гүнээс карбонатлаг бөөгнөрөл нь үгүй болно.

Хүрэн хөрс нь Эрдэнэцагаан сумын нийт нутгийн 80%-ийг эзэлнэ. Энэ хөрс нь ихэвчлэн долгиорхог тэгш тал газраар тархсан байна. Үүнээс:

- Дунд зэргийн зузаан хүрэн хөрс нь нийт нутгийн 50% -ийг эзэлнэ. Энэ хөрсний ялзмагт үеийн зузаан дунджаар 30 см байх ба 26-30см-ийн хооронд хэлбэлзэнэ. Карбонатын бөөгнөрөл мөн 36 см-ээс гүнд харагдана. Механик бүрэлдэхүүнээрээ хөнгөн шавранцар түүний дотор дунд зэргийн ширхэгтэй элс их байна. Ялзмагт давхарга доошлох тусам ялзмаг агууламж багасна. Энэ хөрс бэлчээрт ашиглахад их тохиромжтой хөрс юм. Иймэрхүү газраас хадлан тэжээл бэлтгэх боломжтой.
- Нимгэн хүрэн хөрс нь долгиорхог, хүтгэр годгортой тал газрын нийт 35%-ийг эзэлнэ. Энэ хөрсний ялзмагт үеийн зузаан дунджаар 18 см байх ба 16-19 см-ийн хооронд хэлбэлзэнэ. Уг хөрс нь хоорондоо механик бүрэлдэхүүн, чулуурхаг байдлаар ялгаатай юм. Хөрсний гадарга нь жижиг чулуутай, элсэнцэр хүрэн хөрстэй ялзмагийн үе зузаан, хөнгөн шавранцар. Хөнгөн механик бүрэлдэхүүнтэй сийрэг, ус барьж тогтоохдоо муу.
- Карбонатлаг ба мараалаг хүрэн хөрс нь нийт нутгийн 15%-ийг эзлэн тархан. Энэ хөрс нь ихэвчлэн долгиорхог талын хотгор гадаргад тархан. Эдгээр хөрсний ялзмагт үеийн зузаан нь 9-36 см байх ба 7-40 см-ийн хооронд хэлбэлзэнэ. Эдгээр нь хоорондоо ялзмагт үеийн зузаан механик бүрэлдэхүүн, чулуурхаг ба чулуутай байдлаараа ялгаатай. Карбонатлаг, мараалаг хүрэн хөрс нь үржил шим дунд зэрэгтэй.

Дов толгодын хөрс нь Эрдэнэцагаан сумын нийт нутгийн 6%-ийг эзэлнэ. Дов толгодын орой, налуу, хажуугаар элюви-делювийн болон элювийн хурдас дээр үүсэж тогтсон. Дов толгодын хүрэн хөрсний ялзмагт үеийн зузаан нь дунджаар 20 см байна. Энэ хөрсөнд карбонатын бөөгнөрөл 24 см-ийн гүнээс ажиглагдана. Дов толгодын хүрэн хөрс нь үе давхаргуудын хөгжил муу, хөрсний үндсэн чулуулаг өнгөн давхаргад ойрхон, өнгөн гадаргуудаа жижиг чулуурхаг, ялзмагт үе нимгэн зэрэг физик шинж чанартай байдаг.

Нугын хөрс нь Эрдэнэцагаан сумын нийт нутгийн 5%-ийг эзэлнэ. Нугын хөрсний 2 төрлийн шинж (нугын хар хүрэн хөрс, нугын хүрэн хөрс) илэрнэ. Нугын хөрс үүсэх нөхцөл нь чийглэг, ургамлын хувьд сайн, делювийн хөвсгөр карбонатлаг хурдас дээр үүснэ. Дов толгод хооронд нам дор газар, нарийхан хөндийд тархсан байдаг. Тухайн сумын хөрсөнд хуучин нугын үлдэгдэл шинж нилээд илэрч байна. Нугын хүрэн хөрс гол төлөв дов толгод, уулсын хооронд нарийн хөндийд нам дор газар тархах ба делювийн хурдас дээр үүсэж тогтсон байна. Энэ хөрс нь механик бүрэлдэхүүн, чулуурхаг болон карбонатлаг байдлаараа хоорондоо ялгаатай. Ялзмагт үеийн зузаан нь 47 см байх ба 18-50 см-ийн хооронд ажиглагдана. Нугын хүрэн хөрс нь давслаг, сийрэг, бөөмөнцөр зэрэг физик шинж чанарыг агуулдаг.

Голын хөндийн хөрс нь Эрдэнэцагаан сумын нийт нутгийн 7%-ийг эзэлнэ. Аллювийн гаралтай өөрөөр хэлбэл урсгал буюу голын усны нөлөөн дор үүссэн хөрсүүд багтана. Ийм хөрс үүсэх гол нөлөөг ус үзүүлнэ. Тухайн бүс нутгийн ус чийг ихтэй нам дор газар буюу голуудын сав газраар тархсан. Энэ хөрсний онцлог нь газрын гадарга нь нугархаг зүлэгжсэн байна. Аллювийн нугын хөрсний өнгөн гадарга нь дов сондуул ихтэй, микро гадарга илүү хөгжсөн, ус чийг элбэгтэй, түүнд зонхилсон намгийн өвслөг, дэрслэг сөөг голлосон ургамлын дор явагдана.

Ялзмагт үе нь харавтар саарал, хөх саарал өнгөтэй доошлох тусам элсэрхэг болж харилцан адилгүй өнгөтэй ба механик бүрэлдэхүүн нь үелэн тогтсон байдгаараа бусад хөрснөөс онцлогтой юм.

2.2 Төсөл хэрэгжиж буй нийгэм, эдийн засгийн төлөв байдал

Эрдэнэцагаан сумын төв нь Монгол орны зүүн бүсэд, Сүхбаатар аймгийн нутаг дэвсгэрийн зүүн хэсэгт, нийслэл Улаанбаатар хотоос зүүн зүгт 768 км, аймгийн төв Баруун-Уртаас 216 км, Бичигтийн хилийн боомтоос 75 км-ийн зайтай оршдог. Мөн улсын хөгжлийн гол тэнхлэг болох Мянганы замаас 141 км, бүсийн хөгжлийг тэтгэх босоо тэнхлэгийн төлөвлөгдсөн замаас 5 км-т тус тус оршдог. Сумын нутаг дэвсгэрийн баруун урд талаар Дарьганга, баруун хойт талаар Асгат, Сүхбаатар сумуудтай, хойт талаараа Дорнод аймгийн Матад, зүүн болон урд талаараа БНХАУ-ын Шилийн гол аймагтай тус тус хиллэдэг.

Сүхбаатар аймгийн нутгийн хилийн нийт урт 1340 км бөгөөд урд талаараа БНХАУ-тай 485 км, баруун талаараа Дорноговь аймагтай 165 км, хойд талаараа Хэнтий аймагтай 260 км, зүүн хойд талаараа Дорнод аймагтай 430 км газраар тус тус хиллэдэг.

Эрдэнэцагаан сум нь одоогийн байдлаар 8 баг, 1564 өрх, 6309 хүн амтай, 180.5 мянган толгой малтай, аймгийнхаа зүүн бүсийн томоохон сумдын нэг болоод байна. Сумын хүн амын ихэнх нь халх, үзэмчин, хуучид, дарьганга ястангаас бүрдэнэ. Сумын ИТХ, Засаг дарга, түүний тамгын газар, 11 жилийн дунд сургууль, хүн эмнэлэг, хүүхдийн цэцэрлэг, соёлын төв зэрэг төсөвт байгууллагууд, банкны салбарууд, хувийн мал эмнэлэг 3, худалдаа үйлчилгээ эрхэлдэг хоршоо, компани зэрэг аж ахуйн нэгж байгууллагууд, хилийн цэргийн анги, Онцгой байдлын газрын гал түймэртэй тэмцэх салбар, цагдаагийн газар болон төрийн бус байгууллагууд байдаг.

Олон улсын зэрэглэлтэй байнгын ажиллагаатай Бичигт-Зүүн хатавчийн хилийн боомтоор одоогоор Эрдэнэцагааны Баянцогт, Хулман нуурын нүүрсний уурхайнуудаас нүүрс, Дорнодын Тамсагаас газрын тос тээвэрлэн гаргаж байгаа бөгөөд цаашид төмөр зам, хурдны засмал замаар холбогдсон үйлдвэр, худалдаа арилжааны төвлөрсөн боомт хот болж хөгжих төлөвтэй байна

3 ТӨСЛИЙН ГОЛ БА БОЛЗОШГҮЙ СӨРӨГ НӨЛӨӨЛӨЛ

Эрээн Толгойн хүрэн нүүрсний ордыг ил уурхайн аргаар ашиглах төслийн үйл ажиллагаанаас байгаль орчинд учруулж болзошгүй сөрөг нөлөөллөөс төсөл хэрэгжих явцад ордыг ухаж, ачих, тээвэрлэх, овоолго үүсгэх, чулуулгийн овоолгоноос тоос үүсэж салхины нөлөөгөөр орон зайд тархах нөлөөллийг хамгийн бага байлгахын тулд тоног төхөөрөмж ажиллаж буй талбай, мөргөцгийг тогтмол хэвийн хэмжээнд байлгах.

3.1 Байгаль орчинд:

Хүснэгт4. Байгаль орчны нөлөөллийн үнэлгээ

№	Төслийн үйл ажиллагаа	Нөлөөллийн үнэлгээ				Нийт	БО-ны ангилалын үнэлгээ
		Бага	Дунд	Их	Маш их		
	1	2	3	4	5	6	7
1	Агаарын чанар	3	3	5	2	13	12%

2	Амьтны аймаг	16	7	-	-	23	21%
3	Гадаргын болон газрын доорхи ус	6	2	7	-	15	14%
4	Газрын гадарга болон хэвлий	3	2	3	10	18	17%
5	Ургамлан нөмрөг	8	13	1	-	22	20%
	1	2	3	4	5	6	7
6	Хөрсөн бүрхэвч	2	5	10	1	18	17%
	Нийт / тоогоор /	38	32	26	13	109	100%
	Нийт / хувиар /	35%	29%	24%	12%	100%	

3.2 Хүний эрүүл мэндэд:

Төслийн үйл ажиллагааны явцад үүсэх тоосжилт, тэсэлгээ, дуу чимээ, техник, тоног төхөөрөмжийн хөдөлгөөний аюулгүй байдал зэрэг уурхайн ажилчид, орон нутгийн иргэдийн эрүүл мэнд, аюулгүй байдалд үзүүлэх нийт 31 нөлөөллийг тооцов. Тэдгээр нөлөөллүүдийн 14 буюу 45% бага, 17 буюу 55% нь дунд зэргийн нөлөөллийн үнэлгээний зэрэгт хамрагдаж байна.

Хөдөлмөрийн тухай хууль, ХАБЭА тухай хууль, бусад холбогдолтой дүрэм журам, стандартын шаардлагуудыг мөрдөх, дотоодын хяналтын журам аюулгүй ажиллагааны заавар, зааварчилгааг нийт ажилтнуудад мөрдүүлэх, хяналт тавих шаардлагатай.

3.3 Төслөөс агаарын чанарт үзүүлэх нөлөөлөл

Эрээн Толгойн хүрэн нүүрсний ордыг ашиглах явцад агаарын чанарт нөлөөлөл үүсгэх эх үүсвэрүүд нь:

- Хөрс хуулах, нүүрс олборлох үед тоос, шороо ихээр үүсгэнэ
- Уурхайн малталтууд болон овоолгын дээд талбайгаас салхинд хийсэн тоос, шороо
- Уурхайн машин техникүүдийн түлшний шаталтаас ялгарах утаа, тортог, хорт хийнүүд
- Ажилчдын суурингаас гарах хатуу шингэн хог хаягдлын бохирдол
- Өрөмдлөг, тэсэлгээний ажил хийх үед гарах тоос, шороо

Хөрс хуулах, түрэх, тээвэрлэх зэрэг бүхий л ажиллагаа тасралтгүй явагдах тул бульдозер, экскаватор, авто машин бусад төхөөрөмжийн дуу чимээ болон хорт хий утаа гарах, тоос шороо дэгдэх зэргээр агаар орчныг бохирдуулж, хүний эрүүл мэнд, хүрээлэн буй орчинд сөргөөр нөлөөлнө. Үүнээс гадна барилга угсралтын үйл ажиллагаа болон тээврийн хөдөлгөөнтэй холбоотойгоор агаарын бохирдол үүсч болзошгүй.

Төлөвлөж буй төслийн барилгын үйл ажиллагааны явцад тоосжилт мөн уурын зуухны үйл ажиллагаанаас үүдэлтэй утааны бохирдол тухайн бүс нутгийн уур амьсгалын нөхцөлтэй уялдан их, бага хэмжээгээр үүсэх учраас энэ асуудлыг зайлшгүй авч үзнэ. Төсөл хэрэгжих орчны хуурай уур амьсгал, хүчтэй салхи шуурга зэрэг нь төслийг төлөвлөх болон хэрэгжүүлэх шатанд холбогдох зохистой арга хэмжээг авч хэрэгжүүлэхгүй бол ихээхэн хэмжээний тоосжилт орчиндоо бий болгох эрсдэлтэй.

Тэсэлгээ хийх, хөрс хуулах, төслийн талбайгаас уурхайд ашиглагдаж байгаа хүнд даацын техникүүдийн дизель түлшний шаталтын дунд ялгарсан утаа, хорт хий агаарыг бохирдуулах магадлалтай. Ажлын явцад олон салаа зам үүссэнээс орчин тойрны ургамал их

хэмжээгээр талхлагдаж, хөрс эвдрэлд орсноор агаарын хөдөлгөөний харьцангуй бага утгын нөлөөгөөр тоосжилт үүснэ.

Тухайн орчнд байгалийн болон антропологийн гаралтай агаарын бохирдлын ямар нэг илрэл байхгүй бөгөөд цаашид энэхүү цэнгэг агаартай орчны унаган төрхийг хадгалан өөрсдийн эрхлэх уул уурхайн үйл ажиллагаандаа дэвшилтэт арга технологи ашиглах нь зүйтэй.

3.4 Төслөөс газрын гадарга болон хэвлийд үзүүлэх нөлөөлөл

Одоогийн байдлаар газрын гадарга болон хэвлийд их хэмжээний эвдрэл болон нөлөөлөл байхгүй. Төслийн зүгээс газрын гадарга болон хэвлийд үзүүлэхгол нөлөөлөл нь барилга угсралтын ажил болон төслийн үйл ажиллагаатай холбоотой уурхайн малталт, овоолго болон тээврийн хөдөлгөөн зэрэг эх үүсвэрүүдээс үүсэх юм.

Уурхайн барилга угсралтын үед уурхайн төлөвлөгдсөн талбай нь барилгын материалыг тээвэрлэх замаар эвдэгдэх талбай харьцангуй бага байна. Учир нь одоо ашиглагдаж байгаа орон нутгийн болон улсын чанартай авто замуудыг ашиглах бүрэн боломжтой байна.

Эрээн Толгойн хүрэн нүүрсний орд нь 5 жилийн ашиглалтаар ил уурхайн хүрээ хязгаар дахь нийт үйлдвэрлэлийн нөөц 167.664 мян.тн хүрэн нүүрс олборлохоор байна. Уурхай 5 жилийн хугацаанд 9.5 сая.тн нүүрс олборлож, 27.3 сая м³ хөрс хуулна. Уурхайн ашиглалтын явцад ил уурхайн олборлолтын талбай, гадаад овоолго, үйлдвэрлэлийн талбай, уурхайн доторх зам харилцаа барилга байгууламж зэрэгт 179.8 га газар өртөхөөр байна.

3.5 Төслөөс хөрсөн бүрхэвчид үзүүлэх нөлөөлөл

Төсөл хэрэгжих талбай орчим хар хүрэн хөрсний хэв шинж зонхилон тархсан байна. Чулуурхаг хар хүрэн, сайргархаг хар хүрэн хөрс, ердийн хар хүрэн, элсэнцэр хар хүрэн, ойн ширэгт, ойн бараан зэрэг хөрс тархсан байна. Уурхайн дэд бүтцийн барилга угсралт, өрөмдлөг, тэсэлгээ, нүүрс олборлолт, тээвэрлэлт, овоолго зэрэг уулын бүхий л ажил үржил шимт хөрс, ургамлан бүрхэвчийг зайлуулж, газар ухааж хэлбэр, гадаргууг өөрчилж байгалийн унаган төрхийг алдагдуулна.

Төсөл хэрэгжих талбайн хөрс 15-30 см үржил шимт үетэй, өнгөний жижиг хайрган хучилтаар нар салхинаас хамгаалагдаж байдаг. Хайрган хучилт нь нимгэн тул хүн малын хөл, машин техникийн мөрөөр нунтаг хөрс ил гарч бургидаг онцлогтой. Ийм газрын үржил шимт хөрсийг хуулахад чийг алдагдаж хөрс салхинд хийсч тоос дэгдэнэ. Хэдийгээр төслийн талбайн орчмын хөрс нь цөлийн, элэгдэл эвдрэлд ихээр өртсөн боловч өнгөн хөрс нь ургамлан нөмрөгийг дэмжих, хөрсний чийгшлийг хадгалах онцгой ач холбогдолтой.

Эрээн Толгойн хүрэн нүүрсний ордыг ил уурхайн аргаар ашиглах төслийн 5 жилийн хугацаанд нийт 179.8 га талбай өөрчлөлтөд орж хөрсөн бүрхэвч нөлөөлөлд өртөхөөр байна. Ахуйн бохир усыг цэвэрлэж шүүгээгүй шууд гадагшлуулж байгальд хаях нь хөрс бохирдуулах нэг эх үүсвэр болох талтай байна. Бохирын цэвэрлэгээний систем бий болсон нөхцөлд түүнээс гарах усны нөлөө бага байна.

3.6 Төслөөс гадаргын болон газрын доорх усанд үзүүлэх нөлөөлөл

Төслийн үйл ажиллагааны явцад дараах эх үүсвэрүүдээс гадаргын болон газрын доорх усны нөөц, чанарт нөлөөлөл бий болзошгүй. Үүнд:

- Хөрс хуулалт болон барилга угсралтын явцад тоосжилт дархад цэвэр усны нөөц хомсдох
- Уулын малталтын үед хөрсний болон гүний усыг зайлуулж усны нөөц хомсдох

- Барилга угсралтын ажлын явцад барилгын материал хур тунадас болон үерийн усаар угаагдан барилгын материалд агуулагдах бодисууд хөрсөнд нэвчих улмаар гүний усыг бохирдуулах
- Баяжуулах үйл ажиллагаа явуулахад химийн бодис алдагдахаас үүдэн хөрс болон гүний усыг бохирдуулах
- Уулын ажлын болон ахуйн бохир ус хадгалах савыг соруулах үед асгарч газрын хэвлий болон хөрсийг бохирдуулахаас үүдэн хөрсний усыг бохирдуулах
- Уулын ажлын болон ахуйн бохир ус хадгалах сав хүчтэй аадар бороо болон үерийн усаар дүүрч хальхаас үүдэн хөрсөнд нэвчиж хөрсний ус болон бага гүний усыг бохирдуулах
- Техник тоног төхөөрөмжийн шатах тослох материал алдагдаж хөрсийг бохирдуулахаас үүдэн хөрсний усыг бохирдуулах

3.7 Төслөөс ургамлан нөмрөгт үзүүлэх нөлөөлөл

Төслийн талбайд ил уурхайн байгуулах, шимт хөрсний болон хаягдал чулуулгийн овоолго бий болгох, уурхайн зам, дэд бүтцүүдийн барилгын ажил хийгдэх зэрэгтэй холбоотойгоор хөрс хуулалт явагдах ба эдгээр үйл ажиллагаа нь ургамлан нөмрөгт шууд болон шууд бус нөлөөллийг үзүүлнэ. Уурхайн байнгын үйл ажиллагаа ургамлан нөмрөгт дам нөлөөлөл богино ба урт хугацаанд үзүүлсээр байна.

3.8 Төслөөс амьтны аймагт үзүүлэх нөлөөлөл

Машин механизмын нөлөөлөл нь туруутан болон махчин амьтдад их нөлөөтэй, шавж, мөлхөгчдөд бага зэргийн нөлөө үзүүлж байна. Харин хөрс ашиглалт болон ажилчдын нөлөөлөл нь мэрэгчид, мөлхөгчид болон сээр нуруугүйтэнд их нөлөө, амьдрах орчны доройтол нь амьтны аймагт ихээхэн сөрөг нөлөө үзүүлж болхоор байна. Төслийг хэрэгжүүлэх явцад дор дурдсан сөрөг нөлөөллүүд гарч болзошгүй. Үүнд:

- Уурхайн олборлолт явуулах үед ажиллах хүнд даацын авто машин, техник хэрэгслүүдийн дуу чимээнээс амьтад үргэн дайжих
- Ургамлан нөмрөгт төслийн үйл ажиллагааны явцад ялгарсан, асгарсан бохирдуулагч материалууд хуримтлагдсанаас өвсөн тэжээлтэн амьтад хордох
- Тоосжилтын улмаас ургамал ургах чадвараа алдан ургамлын арви багассанаас өвсөн тэжээлтнүүд хоол тэжээлийн хомсдолд орох
- Төслийн ажилчид санаандгүй болон санаатайгаар амьтдыг устгаж болзошгүй
- Шувууд утаанд хордох, цахилгаан хүчдэлд цохиулах зэрэг багтана.

Хүснэгт 5. Төслийн гол сөрөг нөлөөлөл

№	Байгаль орчны хүчин зүйлс	Гол сөрөг нөлөөлөл
1	Газрын гадарга, хөрс	Уурхайн овоолгын доорх хөрс, ургамал нь бүр мөсөн дарагдаж, эргэж буцалтгүйгээр устана.
2	Агаар	Нүүрсийг олборлох, ачих, тээвэрлэх, овоолго үүсгэх зэрэг үйл ажиллагааны үед агаарын чанарт үзүүлэх нөлөө их байна. Энэ үед их хэмжээний тоос болон бусад төрлийн химийн бодис агаарт дэгдэж хүн амын эрүүл мэндэд сөрөг нөлөөтэй.
3	Ургамал	Нийт талбайн ургамлан бүрхэвч устаж үгүй болно. Нөхөн сэргээгдэх байдал хязгаарлагдмал. Овоолго үүсгэх, газрын ургамал устаж үгүй болж ургамлан бүрхэвчийн хэмжээ, бэлчээрийн талбай багасна.

3.9 Байгалийн гамшгаас үүсэж болшгүй осол

Ослын үндсэн шалтгаан нь Байгалийн гамшигт үйл явц (үер, газар хөдлөлт) болон хүний үйл ажиллагааны алдаа болдог. Байгалийн гамшгаас үүсэх болон болзошгүй осолд газар хөдлөлт, усны үер, салхи шуурга, аянга цахилгаан, гал түймэр, үйлдвэрлэлийн осол, халдварт өвчин тархах зэрэг үзэгдлүүд хамаарна.

Аянга цахилгаан

Байгалийн гаралтай болзошгүй аюул нь аянга цахилгаантай борооны үед аянга буух, улмаар гал түймэр гарах, түлш, шатах тослох материал, тэсэрч дэлбэрэх явдал юм. Төсөл хэрэгжих бус нутаг нь жилд орох дуу цахилгаантай аадар бороо харьцангуй их байдаг тул цахилгаан хуваарилах байгууламж трансформаторын систем, агаарын шугамууд, тэсрэх бодис болон түлшний агуулах хамгийн өндөр эрсдэлтэй объектуудад тооцогдоно.

Аадар бороо

Төсөл хэрэгжих орчмын бүс нутагт аадар бороо их ордог ба задгай сайр ихтэй. Эрчимшил их түр зуурын аадар борооны үед уурхайн үйл ажиллагаа түр хугацаанд зогсох газрын хөрс, барилга байгууламж, дэд бүтцийн байгууламж нурж сүйдэх, уурхай усаар дүүрэх, дэд бүтцийн байгууламж эвдэрч сүйдэх, цахилгаан тасрах зэрэг эрсдэлтэй.

Үер

Тус бүс нутагт жилд дунджаар 300 мм хур тунадас унах бөгөөд үүнээс ойролцоогоор 90% нь дулааны улиралд түр зуурын хүчтэй аадар бороо хэлбэртэй унадаг. Нэг хоногт ихээхэн хур тунадас орох нь өвөл зуд болох, зун хөрсний гадаргын угаагдлыг ихэсгэн үржил шимийг муутгахаас гадна гэнэтийн аюултай үзэгдлийн нэг үерийн эрсдэлийг дагуулах зэргээр мал аж ахуй, зам тээвэрт бэрхшээл учруулдаг. Эрчимшил их түр зуурын аадар борооны дараа үер буух аюултай бөгөөд үерийн улмаас үйлдвэрлэл зогсох, хүний амь эрсдэх, бэртэж гэмтэх, дэд бүтэц, барилга байгууламж үерт автан эвдэрч сүйдэх карьерт их хэмжээний хур борооны ус орж уурхайн олборлолтын үйл ажиллагаа түр зогсох, карьерийн хана, хаягдал хүдрийн далан нурах, сэтрэх, уурхайн эдэлбэр орчмын хөрс элэгдэх, цахилгааны богино холболт үүсэж болзошгүй. Мөн уурхайн карьерт их хэмжээний хур борооны ус орж уурхайн шүүрлийн устай холилдсоноос уурхайн усны төлбөр өсөх эрсдэлтэй.

Шороон шуурга

Төслийн хэрэгжих талбай нь хээрийн бүсэд орших бөгөөд хаврын улиралд хүчтэй шороон шуурга, хүчтэй салхи ихээр босдог. Мөн уурхайн олборлолт, тээвэрлэлт, өрөмдлөг тэсэлгээний үед тоос шороо ихээр босдог. Их хэмжээний тоос нь уурхайн техник, тоног төхөөрөмжүүд тэдгээрийн сэлбэг хэрэгслүүдийн насжилтыг багасгана. Байгалийн шороог шуурга нь тал хээрийн бүсэд хавар идэвхэждэг бөгөөд энэ тохиолдолд онц байдал зарлаж үйл ажиллагааг бүрэн зогсооно. Үзэгдэх орчин хязгаарлагдмал болсон үед аваар, осол гарах нөхцөл бүрдэнэ. Хүчтэй шороон шуурга салхи нь ажилчдын эрүүл мэнд, аюулгүй байдалд нөлөөлж, үйлдвэрлэлийн үйл ажиллагааг зогсоох, хаягдлын овоолго нурах зэрэг аюултай.

Халдварт өвчин

Төсөл хэрэгжиж буй бүс нутагт тахал олон нийтийг хамарсан тахал, халдварт өвчин гарснаар хүний амь нас, эрүүл мэндэд хохирол учруулна. Хөдөлмөрийн чадвар түр хугацаанд алдах эрсдэлтэй.

4 2024 ОНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ГОЛ ЗОРИЛТ

Монгол улсын “Байгаль орчныг хамгаалах тухай” болон “Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээний тухай” хуулиуд, 2019 оны 10-р сарын 29-ний өдрийн Байгаль орчин аялал жуулчлалын сайдын А/618 тоот тушаалаар батлагдсан “Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө боловсруулах, хянан батлуулах, тайлагнах журам” зэргийг удирдлага болгов.

Төслийн үйл ажиллагаанаас хүрээлэн буй орчинд үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг байж болох хамгийн бага хэмжээнд байлгах бөгөөд байгаль орчныг хамгаалах төлөвлөгөөний хэрэгжилтийг тогтмол хянаж ажиллаж байна.

2024 оны байгаль орчны менежментийн үйл ажиллагааны гол арга хэмжээ нь сөрөг нөлөөллийг бууруулах, дүйцүүлэн хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөө, осол эрсдлийн менежментийг сайжруулах ба байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний зардалд нийт **30 080 000 / Гучин сая наян мянган төгрөг /** төгрөгийг зарцуулхаар төлөвлөсөн байна.

Хүснэгтб. 2024 оны байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний зардал

№	Бүрэлдэхүүн хэсэг	Төсөв /мян.төг/
1	Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөө	5,200,000.0
2	Дүйцүүлэн хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөө	-
3	Нүүлгэн шилжүүлэх нөхөн олговор олгох арга хэмжээний төлөвлөгөө	-
4	Түүх, соёлын өвийг хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөө	-
6	Осол эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөө	2,400,000.00
7	Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөө	9,800,000.00

8	Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөр	3,180,000.0
9	Удирдлага зохион байгуулалтын төлөвлөгөө	6,000,000.0
10	Тухайн жилийн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө, төлөвлөгөөний хэрэгжилтийг нөлөөлөлд өртөгч оршин суугчдад тайлагнах төлөвлөгөөний	3,500,000.00
2024 оны байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний нийт төсөв		30,080,000.00

5 СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙГ БУУРУУЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТ

№	Гол болон болзошгүй сөрөг нөлөөллүүд	Сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах арга хэмжээ	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Нэгжийн зардал, төг	Тоо хэмжээ	Нийт зардал, төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Агаарын чанар									
1	Уурхайн олборлолт болон тээврийн хэрэгслүүдийн үйл ажиллагааны улмаас гарч болох тоосжилтын эх үүсвэрүүд: - Уурхайн олборлолтын үеийн хөрс хуулалт, олборлолт, овоолго хийх газар шорооны ажил - Уурхайн үйл ажиллагаанд	Уурхайн олборлолтын үед тоосжилт ихээр үүсэх үед усалгаа хийх	2024 он	км	-	-	ҮА-ний зардал	ҮА-ний турш	"АГААРЫН ТУХАЙ" ХУУЛЬ "АГААРЫН БОХИРДЛЫН ТӨЛБӨРИЙН ТУХАЙ" ХУУЛЬ MNS4585:2016 MNS5885:2008
2		Тээвэрлэлтийн үед гарах тоос шороог багасгах үүднээс уурхайн дотоод болон гадаад замуудад хайрга чулуу дэвсэх	Үйл ажиллагаа эхлэхийн өмнө	км	1,000,000.0	1	1,000,000.0	Жилд 1 удаа	
3		Уурхайн карьерт орж гарах машин, ачилт буулгалтын цаг хугацаа, хоорондын зайг тоосны сарнилтай уялдуулан оновчтой байлгах тооцоог мөрдөж ажиллах		-	-	-	ҮА-ний зардал	ҮА-ний турш	

“ЭРЭЭН ТОЛГОЙ” ХХК ЭРЭЭН ТОЛГОЙН ХҮРЭН НҮҮРСНИЙ ОРД

4	ашиглаж буй тээврийн хөдөлгөөн, Тээвэрлэлтэд явж буй машинуудаас ялгарах хорт бодисуудаар орчны агаар бохирдох - Бутлуурын үйлдвэрийн үйл ажиллагаанаас үүсэх тоосжилт	Тээврийн хэрэгслийн бүрэн бүтэн байдлыг шалгаж, хаалга цонхны чигжээс, хамгаалалтын үзлэгийг хийж агаарыг цэвэршүүлэх төхөөрөмж хэрэгслийг бүрэн бүтэн байдлыг хангаж ажиллах	2024 он	ширхэг	-	-	1,000,000.0	Техникийн үзлэгийн хуудсыг өдөрт 2 удаа бөглөх. Шаардлагатай арга хэмжээг тухай бүрт нь авч хэрэгжүүлэх	
5	үйлдвэрийн үйл ажиллагаанаас үүсэх тоосжилт	Уурхайн машин механизмуудын янданд шүүлтүүр тавих	2024 он	ширхэг	5,000.0	40	200,000.00		
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
6		Хүнд машин механизмын утааны хэмжээг стандартын шаардлага хангах хэмжээнд байлгах, үзлэг шалгалтыг хийх засвар үйлчилгээг тогтмол хийх	2024 он	-	-	-	ҮА-ний зардал		
7	Ажиллагсад болон нутгийн иргэдийн эрүүл мэндэд нөлөөлөх	Уурхайн ажиллагсдад тоосноос хамгаалах хошуувч, амны маск, хүнсний нэмэлт бүтээгдэхүүнээр ажилчдыг хангах сургалт явуулах	2024 он	-	-	-	ХХАА-ны зардал	Өдөр тутам	MNS (ISO) 13688 : 2000
Нийт дүн сая.төг							2,200,000.0		

“ЭРЭЭН ТОЛГОЙ” ХХК ЭРЭЭН ТОЛГОЙН ХҮРЭН НҮҮРСНИЙ ОРД

Хөрсөн бүрхэвч									
1	Ордын ашиглалтын явцад хөрсний бүтэц найрлагад өөрчлөлт орох, хог хаягдал, тоосжилтоос бохирдол үүсгэх, хүнд даацын машин механизмууд олон салаа зам гаргаж хөрс болон ургамлыг гэмтээх. Шатах тослох материал, барилгын материалын хог хаягдал, шатахуун асгарах зэрэг болзошгүй осол аваараас үүдэн хөрсөн бүрхэвчийг бохирдуулах	Шимт хөрсний овоолго хийх хадгалах	2024 он	га			ҮА-ний зардал	Үйл ажиллагааны турш	MNS 5915:2008 MNS 3307:1991 MNS 3308:1991 Хөрс хөрсний химийн элементүүдийн нийт хэмжээг тодорхойлох арга
2	Уурхайн орчны замыг стандартын дагуу тавих, нэмэлт тэмдэгжүүлэх ажил хийх, муудаж гандсан хэсгийг сольж шинээр байршуулах	2024 он	ширхэг	100,000.0	10	1,000,000.0	Үйл ажиллагаа эхлэхийн өмнө 1 удаа		
3	ШТМ-ийг стандартын шаардлага хангасан саванд хадгалах хадгалалтанд хяналт тавих	2024 он	ширхэг		1	ҮА-ний зардал	Үйл ажиллагаа эхлэхийн өмнө 1 удаа		
4	Машин механизмын засвар үйлчилгээ хийх талбайд бетон хучилт хийх	Үйл ажиллагааны явцад	га	-	1	ҮА-ний зардал	Үйл ажиллагаа эхлэхийн өмнө		
5	Хөрсний бохирдол үүсэхээс сэргийлэх болон олон салаа зам гаргахгүй байх талаар жолооч операторуудад сургалт явуулах	2024 он	ширхэг		2	ҮА-ний зардал	Жилд 2 удаа		
	1	2	3	4	5	6	7	8	
6	Хөрсний овоолго болон шимт хөрсний овоолгыг	2024 он	га	-	2	ҮА-ний зардал	Үйл ажиллагааны турш		

“ЭРЭЭН ТОЛГОЙ” ХХК ЭРЭЭН ТОЛГОЙН ХҮРЭН НҮҮРСНИЙ ОРД

		төлөвлөгөөний дагуу цэгцтэй хураах							
7		Автомашин хурдыг боломжит хэмжээгээр хязгаарлах арга хэмжээ авах / олон салаа зам гаргахаас сэргийлэх /	2024 он	ширхэг	50,000.0	10	500,000.0	Үйл ажиллагааны турш	
Нийт дүн сая.төг							1,000,000.0		
1	Гүний усыг ашигласнаар усны нөөц хомсдох, усны бохирдол, шатах тослох материалыг алдсанаар газрын доорх ус бохирдох, газар доорх устай холбогдон ургадаг ургамалжилтанд сөргөөр нөлөөлж болзошгүй	Ахуйн бохир усыг цэвэршүүлэх ногоон байгууламжийн усалгаанд ашиглах	Үйл ажиллагааны турш	-	-	-	1,000,000.0	Үйл ажиллагаа эхлэхийн өмнө 1 удаа	Усны тухай хууль, MNS 4288:1995, ЗГ-ийн 2013 оны 326 тогтоолын хавсралт - Ус ашигласны төлбөрийн тухай хууль
2		Үйлдвэрлэлийн болон ахуйн усны хэрэглээг тооцох хэмнэлтгүй зарцуулах техник технологи ашиглах	Үйл ажиллагааны турш	-	-	-	ҮА-ний зардал		
3		Ус ашиглалтын гэрээ байгуулах, ус ашигласны төлбөр төлөх	Үйл ажиллагааны турш	ширхэг	-	1	ҮА-ний зардал		
Нийт дүн сая.төг							1,000,000.0		
Дуу чимээ									

“ЭРЭЭН ТОЛГОЙ” ХХК ЭРЭЭН ТОЛГОЙН ХҮРЭН НҮҮРСНИЙ ОРД

1	Нутгийн иргэд, ажилчид, мал амьтдын амгалан тайван байдал алдагдуулах	Дуу шуугианы хэмжилт (2 цэгт дууны түвшин хэмжигч NL-04 багажаар) хийж, дуу шуугиан бүхий машин механизмын ашиглалтыг оновчтой төлөвлөх, үр ашиггүй ашиглалтыг багасгах	Үйл ажиллагааны турш	ширхэг	100,000.0	1	100,000.0	Жилд 1 удаа	MNS ISO 226:2003 дуу чимээ, хэвийн норм түвшний хэмжээ
Нийт дүн сая.төг							1,000,000.0		

6 НӨХӨН СЭРГЭЭЛТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

2024 оны ажлын төлөвлөгөөнд нөхөн сэргээх төлөвлөгөө тусгагдаагүй бөгөөд уурхайн үйл ажиллагаа олборлолтын үе шатандаа эхэлж байгаа болно.

7 ДҮЙЦҮҮЛЭН ХАМГААЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

№	Дүйцүүлэн хамгаалах зорилт	Хамгаалах арга хэмжээ	Арга хэмжээний цар, хэмжээ	Тоо хэмжээ	Нэгжийн зардал, төг	Нийт зардал, төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
	1	2	3	4	5	6	7	8
1	Бэлчээрийн даац хэтэрсэнээс үүдэн бэлчээрийн доройтол үүсч улмаар идээшил амьтад идэш тэжээлийн	Бэлчээрийн даацыг хэтрүүлэхгүй байх, бэлчээрийг амраах, нэг газар аль болох цөөн айл өрхүүдийг буулгах зэрэг арга хэмжээг орон нутгийн байгаль орчны мэргэжилтэнтэй хамтран зохион байгуулах	Төслийн талбайгаас 500 метр	1	-	ҮА-ний зардал	6 сар 9 сар	MNS 5914:2015 MNS 4597:2013

“ЭРЭЭН ТОЛГОЙ” ХХК ЭРЭЭН ТОЛГОЙН ХҮРЭН НҮҮРСНИЙ ОРД

2	хомсдолд орж тоо толгой багасах, дайжих эрсдэлтэй байна.	Бэлчээрийн жижиг мэрэгч амьтад (үлийн цагаан огтоно)-ын судалгааг хийх, бэлчээрт хэрхэн нөлөөлж байгааг тодорхойлох	Эрдэнэцагаан сум	1	-	ҮА-ний зардал	7 сард
3	Хууль бус ан агнуурыг бууруулах	Хамгаалалтын захиргааны эргүүл, хяналтын ажилчдад шаардлагатай техник хэрэгсэлээр хангах(энгэрийн камер дуу хураагуур г.м)	Эрдэнэцагаан сум	1	-	ҮА-ний зардал	5 сар 9 сар
Нийт дүн сая.төг						-	

8 НҮҮЛГЭН ШИЛЖҮҮЛЭХ НӨХӨН ОЛГОВОР ОЛГОХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Төслийн хүрээнд нүүлгэн шилжүүлэх үйл ажиллагаа хийгдэхгүй болно.

9 ТҮҮХ, СОЁЛЫН ӨВИЙГ ХАМГААЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

№	Нөлөөлөлд өртөх түүх, соёлын өв	Хамгаалах арга хэмжээ	Арга хэмжээний цар, хэмжээ	Тоо хэмжээ	Нэгжийн зардал, төг	Нийт зардал, төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
	1	2	3	4	5	6	7	8
1	Сүхбаатар аймаг Эрдэнэцагаан сум	Түүх, соёлын өв дурсгалуудын талаарх мэдээлэлд анхааралтай хандах, сэргээх ажилд оролцох	Үйл ажиллагааны явцад	1	-	ҮА-ний зардал	Ирсэн хүсэлтийн дагуу	Соёлын өвийг хамгаалах тухай хууль
2		Судалгаанд оролцох	9 сард	1	-	ҮА-ний зардал		
Нийт дүн сая.төг								

10 ОСОЛ ЭРСДЭЛИЙН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

№	Болзошгүй аюул, осол, сөрөг нөлөөлөл	Урьдчилан сэргийлэх, хамгаалах арга хэмжээ	Арга хэмжээний цар, хэмжээ	Тоо хэмжээ	Нэгжийн зардал, төг	Нийт зардал, төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
	1	2	3	4	5	6	7	8

“ЭРЭЭН ТОЛГОЙ” ХХК ЭРЭЭН ТОЛГОЙН ХҮРЭН НҮҮРСНИЙ ОРД

1	Болзошгүй осол, саатал, техник технологийн шугам сүлжээний гэмтэл, галын гэнэтийн аюул	Техник, технологийн аюулгүй байдлыг тогтмол шалгах, хянах, машин техникийн үйлчилгээ засварыг тусгай бэлтгэсэн талбайд явуулж хэвших	Нийт төсөл хэрэгжих талбай, барилга байгууламжинд	-	-	ҮА-ний зардал	Өдөр тутам	Гамшгаас хамгаалах тухай хууль
	1	2	3	4	5	6	7	8
2		Галын болон байгалийн аюул гамшигаас урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээний талаар сургалт, зохион байгуулах	Уурхайн бүх ажилчдад	2	1,000,000.0	1,000,000.0	Жилд 1 удаа	
3		Аваар ослын үед авран хамгаалах төлөвлөгөөтэй байх	Үйл ажиллагааны турш	1	1,000,000.0	1,000,000.0	Жилд 1 удаа	
4		Байгаль орчныг хамгаалах талаар сургалтыг улиралд нэг удаа зохион байгуулах	Үйл ажиллагааны турш	4	400,000.0	400,000.0	Жилд 1 удаа	
Нийт дүн сая.төг						2,400,000.0		

11 ХОГ ХАЯГДЛЫН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

№	Хог хаягдлын ангилал	Сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах арга хэмжээ	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Нэгжийн зардал, төг	Тоо хэмжээ	Нийт зардал, төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	Хатуу хог хаягдлыг тогтмол	Хатуу хог хаягдлыг ангилан ялгаж, зайлуулах, дахин ашиглах тогтолцоог нэвтрүүлэх	Төслийн талбай	ширхэг	1,000,000.0	1	1,000,000.0	Жилд 1 удаа	Байгаль орчныг хамгаалах

“ЭРЭЭН ТОЛГОЙ” ХХК ЭРЭЭН ТОЛГОЙН ХҮРЭН НҮҮРСНИЙ ОРД

2	зайлуулаагүйгээс орчин бохирдох	Хатуу хог хаягдлыг цуглуулж нэгдсэн цэгт хүргэж устгаж байх	Төслийн талбай, сумын хогийн цэг	ширхэг	600,000.0	-	600,000.0	Сард 1 удаа	тухай хууль, Хог хаягдлын тухай хууль, Аюултай хог хаягдлыг цуглуулах тээвэрлэх журам
3		Хог хаягдлыг цуглуулах савыг битүүмж сайтай хийх, аль болох олон газарт байрлуулах	Төслийн талбай	ширхэг	200,000.0	3	600,000.0	Жилд 1 удаа	
4		Хаягдал тос масло цуглуулах, тээвэрлэх эрх бүхий иргэн, аж ахуй нэгж байгууллагатай хийсэн гэрээний дагуу хаягдал тос маслыг нийлүүлэх		ширхэг	250,000.0	2	500,000.0	6 сард 1 удаа	
		1	2	3	4	5	6	7	
5		Хаягдал тос хуримтлуулах сав байрлуулах	Засварын байр	ширхэг	5,000,000.0	1	5,000,000.0	Жилд 1 удаа	
6		Хаягдал дугуй болон төмрийн хаягдлыг ангилан цуглуулах цэгийг хашаажуулах, тэмдэг тэмдэглэгээ тавих		ширхэг	1,000,000.0	1	1,000,000.0		
7		Хаягдал дугуй болон төмрийн хаягдлыг ангилан цуглуулж дахин боловсруулах үйлдвэрт нийлүүлэх		ширхэг	1,000,000	1	1,000,000.0		
8		Хог хаягдлын хор уршиг, ангилан ялгах талаар ажиллагсдад сургалт явуулах, хог хаягдлын мэдээллийн сангийн бүртгэл хөтлөх	Нийт ажилчид	ширхэг	100,000.0	1	100,000.0		
Нийт дүн сая.төг							9,800,000.0		

12 ОРЧНЫ ХЯНАЛТ ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ХӨТӨЛБӨР

№	Хяналт шинжилгээ хийх үзүүлэлтүүд	Хяналтын цэгийн байршил	Хугацаа ба давтамж	Давтамжийн тоо	Нэгжийн зардал, төг	Нийт зардал, төг	Тайлбар	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
	1	2	3	4	5	6	7	8
Агаарын чанар								
1	Тоосжилт Орчны бохирдол / NO ₂ , SO ₂ , CO /	Эталон цэг	-	2	70,000.0	140,000.0		MNS3113:1981. Агаар мандлын бохирдлыг хэмжих аргачлалын ерөнхий шаардлага; MNS0017-2-3-16:1988 Агаар мандал-Хот, суурингийн агаарын бохирдлын
2		Хогийн цэг		2	70,000.0	140,000.0		
3		Засварын талбай		2	70,000.0	140,000.0		
	1	2	3	4	5	6	7	8
4	Тоосжилт Орчны бохирдол / NO ₂ , SO ₂ , CO /	Карьерийн баруун тал	-	2	70,000.0	140,000.0		шинжилгээ; MNS3384:1982. Агаар мандал-Агаарын дээжлэлт шинжилгээ; MNS3113:1981. Хорт утааны ялгаралтыг хэмжих арга; MNS5061:2001. Нүүрс хүчлийн хий-CO ₂ тодорхойлох эзлэхүүний арга; MNS0012-014:1991. Ажлын байрны агаар-Бичил орчинг шинжлэх арга; MNS0012-1-015:1987. Чимээ шуугиан-Ажлын байрны чимээ шуугианыг хэмжих арга;
5		Уурхайн тосгон /кемп/		2	70,000.0	140,000.0		
6		Овоолго		2	70,000.0	140,000.0		
7	Ажлын байрны эрүүл ахуйн үзүүлэлтүүд / тоосжилт, чийгшил, гэрэлтүүлэг, дуу чимээ, физик бохирдлын түвшин /	Уурхайн ажилчид	Жилд 1 удаа	1		ҮА-ний зардал		

“ЭРЭЭН ТОЛГОЙ” ХХК ЭРЭЭН ТОЛГОЙН ХҮРЭН НҮҮРСНИЙ ОРД

								MNS0017.2.5.12:8988. Хүхэрлэг хий-SO2 шинжлэх ТХМ буюу аэрозалины арга; MNS0017.2.5.11-1998. Азотын давхар исэл
Хөрсөн бүрхэвч								
1	Хөрсний механик бүрэлдэхүүн, Хүнд металл / хар тугалга, цайр, никель, мөнгөн ус, хром, зэс, кобаль, стронци /	Эталон цэг	-	2	70,000.0	140,000.0		MNS 2305-94 Дээж авах, савлах, тээвэрлэх, хадгалах журам; MNS 3298-1991 Шинжилгээний дээж авахад тавигдах ерөнхий шаардлагууд; MNS 5850:2008 Хөрсний чанар. Хөрс бохирдуулагч бодис, элементүүдийн зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ; MNS 5850:2008
2		Хогийн цэг		2	70,000.0	140,000.0		
3		Засварын талбай		2	70,000.0	140,000.0		
4		Карьерийн баруун тал		2	70,000.0	140,000.0		
5		Уурхайн тосгон /кемп/		2	70,000.0	140,000.0		
6		Шимт хөрсний овоолго		2	70,000.0	140,000.0		
	1	2	3	4	5	6	7	8
Усны нөөц								
1	Физик, хими, нянгийн бүрэн шинжилгээ, хүнд металлын шинжилгээ, бохир усны стандарт	Унд ахуйн худаг	Жилд 2 удаа	2	100,000.0	200,000.0		MNS0900:1992 Ундны ус-Ундны усны хяналт шинжилгээ; MNS3935:1986 MNS3936:1986 MNS4432:1997 MNS3934:1986
2		Шүүрлийн ус / зумп /		2	100,000.0	200,000.0		
3		Шүүрлийн ус / худаг-1 /		2	100,000.0	200,000.0		
4		Шүүрлийн ус / худаг-2 /		2	100,000.0	200,000.0		
5		Шүүрлийн ус / худаг-3 /		2	100,000.0	200,000.0		

“ЭРЭЭН ТОЛГОЙ” ХХК ЭРЭЭН ТОЛГОЙН ХҮРЭН НҮҮРСНИЙ ОРД

6		Шүүрлийн ус / байгальд нийлүүлхийн өмнөх цэг /		2	100,000.0	200,000.0		
Ургамлын аймаг								
1	Трансектийн аргаар ургамлан нөмрөгийн дээд, доод бүрхэц, бүлгэмдэлд эзлэх хувь зэргийг гаргана. Үүнд: дундаж өндөр см, биомасс кг/га, Хяналтын явцад төслийн талбайд жилийн дундаж хур тунадасыг хэмжиж, тухайн жилийн ургамлын биомасстай хур тунадасны хэмжээг харьцуулах.	Нөлөөллийн бүс	Үйл ажиллагаа эхлэх үед	1	100,000.00	300,000.00		Бэлчээрийн үнэлгээ, хяналт мониторинг хийх аргачлал
Нийт дүн сая.төг						3,180,000.0		

13 УДИРДЛАГА ЗОХИОН БАЙГУУЛАЛТЫН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ХҮРЭЭНД

№	Төлөвлөсөн арга хэмжээ	Урьдчилан тооцсон төсөв	Хэрэгжүүлэх хугацаа				Хариуцсан албан тушаалтан	Тайлбар
			1-р улирал	2-р улирал	3-р улирал	4-р улирал		
	1	2	3	4	5	6	7	8
1	Байгаль орчны удирдлага зохион байгуулалтын арга хэлбэрийг үйл ажиллагаандаа хэрэгжүүлэх чиглэлээр үүрэг хариуцлагын дотоод журам боловсруулж мөрдөх	ҮА-ний зардал	+	+	+	+	ХАБ-ын мэргэжилтэн	
2	Байгаль орчныг хамгаалах, үйлдвэрлэлийн осол, гал түймэр, усны аюул мэтийн гэнэтийн ослоос урьдчилан сэргийлэх, осол гарсан тохиолдолд шуурхай хэрэгжүүлэх арга хэмжээг зохион байгуулах талаарх сургалтыг мэргэжлийн байгууллага хүмүүстэй хамтран жилд 1 удаа зохион байгуулах	ХАБ-ийн зардал		+			ХАБ-ын мэргэжилтэн	
3	Уурхайн ажилчдыг хөдөлмөр хамгааллын хувцас хэрэгслээр бүрэн хангах	ХАБ-ийн зардал	+	+	+	+	ХАБ-ын мэргэжилтэн	
4	Ажилчдыг эрүүл мэндийн үзлэгт жил бүр тогтмол хамруулах. Ажлын онцлогоос хамааруулан хувь хүний хамгаалалтын хэрэгслээр тогтмол хангах, хордлого тайлах хүнс, бэлдмэлээр хангаж байх	ХАБ-ийн зардал	+	+	+	+	Уурхайн эмч	
5	Галын аюулаас хамгаалах хэрэгсэл, эрүүл ахуйн хэрэгслээр хангах	ХАБ-ийн зардал					ХАБ-ын мэргэжилтэн	
6	Байгаль хамгаалах талаар хийсэн ажлын тайланг Сүхбаатар аймгийн БОАЖГ-т хүргэн өгч байх	Тайлагнах зардал		+		+	Байгаль орчны мэргэжилтэн	

“ЭРЭЭН ТОЛГОЙ” ХХК ЭРЭЭН ТОЛГОЙН ХҮРЭН НҮҮРСНИЙ ОРД

7	Байгаль хамгаалахад орон нутгийн оролцоог идэвхжүүлэх сургалт, аян, уулзалт зөвөлгөөг жил бүр зохион байгуулах, тэдний санал зөвлөмжийг БОМТ-г хэрэгжүүлэх ажилд тусгах				+		Байгаль орчны мэргэжилтэн	
	1	2	3	4	5	6	7	8
8	Байгаль орчны хамгаалах тухай 10-1 дүгээр зүйлд заасны дагуу Байгаль орчны аудитыг 2 жил тутамд хийлгэх	6,000,000.0			+		Байгаль орчны мэргэжилтэн	

14 ТУХАЙН ЖИЛИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТИЙГ НӨЛӨӨЛЛИЙН БҮСИЙН ОРШИН СУУГЧДАД ТАЙЛАГНАХ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

№	БОМТ-ний биелэлтийг тайлагнахад оролцогч талууд	Тайлагнах хэлбэр	Мэдээллийн агуулга	Зохион байгуулах хугацааны тов	Тайлагнах зардал, төг	Хариуцан зохион байгуулах албан тушаалтан	Зохион байгуулах газар
	1	2	3	4	5	6	7
1	БОМТ-ний биелэлтийн үр дүнгийн тайланг төсөл хэрэгжиж буй Сүхбаатар аймгийн Эрдэнэцагаан сумын засаг захиргааны байгууллагад танилцуулж хэлэлцүүлнэ.	БОМТ-ний биелэлтийн тайлан боловсруулж сумдын засаг захиргаанд хүргүүлнэ.	БОМТ-ний биелэлт	6 сар 11 сар	ҮА-ний зардал	Орон нутаг хариуцсан менежер Байгаль орчны мэргэжилтэн	-
2		4.6-р багийн ИНХ-аар БОМТ-ний биелэлтийг тайлагнах	БОМТ-ний биелэлт	4 сард	2,000,000.00	Орон нутаг хариуцсан менежер Байгаль орчны мэргэжилтэн	Багийн төв
3		Төрийн болон ТББ, бусад сонирхогч талуудад танилцуулах			-	ҮА-ний зардал	Орон нутаг хариуцсан менежер Байгаль орчны мэргэжилтэн

“ЭРЭЭН ТОЛГОЙ” ХХК ЭРЭЭН ТОЛГОЙН ХҮРЭН НҮҮРСНИЙ ОРД

4	Нөлөөллийн бүсийн өрхүүдийн төлөөллийг улиралд 1 удаа уурхайтай танилцуулах	Уурхайн үйл ажиллагаа болон БОМТ-ний хүрээнд хийгдэж буй ажлыг танилцуулах	БОМТ-ний биелэлт, уурхайн үйл ажиллагаа	4 сард 7 сард 11 сард	1,500,000.00	Орон нутаг хариуцсан менежер Байгаль орчны мэргэжилтэн	Эрээн Толгойн уурхай
Нийт дүн сая.төг					3,500,000.00		

Хууль зүйн сайдын 2016 оны
А/204 дүгээр тушаалаар батлав.

МОНГОЛ УЛС
ХУУЛИЙН ЭТГЭЭДИЙН
УЛСЫН БҮРТГЭЛИЙН ГЭРЧИЛГЭЭ

000214903

2020.12.17

/ Бүртгэсэн он, сар, өдөр /

9011823374

/ Хувийн хэргийн дугаар /

6645127

/ Регистрийн дугаар /

Эрээн толгой

Хязгаарлагдмал хариуцлагатай
компани

/ Хуулийн этгээдийн нэр, хариуцлагын хэлбэр /

Дүрэм

/ Үүсгэн байгуулах баримт бичиг /

Шийдвэр

/ шийдвэрийн нэр /

01

/ дугаар /

2020.12.14

/ он, сар, өдөр /

47990

/ Код /

Худалдааны зуучлал

/ Үйл ажиллагааны чиглэл /

Хугацаагүй

/ хугацаа /

1

/ гишүүдийн тоо /

1,000.00

/ хөрөнгийн хэмжээ, мянган төгрөгөөр /

Улаанбаатар, Сүхбаатар, 2-р хороо, усны, 18, Гарьд төв 401 тоот, Утас1: 99901459, Утас2: ,
Факс:

/ хуулийн этгээдийн албан ёсны хаяг /

ХУУЛИЙН ЭТГЭЭДИЙН УЛСЫН БҮРТГЭЛИЙН ГАЗАР

/ Бүртгэсэн байгууллагын нэр /

УЛСЫН БҮРТГЭГЧ

/ тэмдэг /

Т.ЗУЛЗАЯА

/ гарын үсэг /

Хуулийн этгээдийн үүсгэн байгуулах баримт бичигт оруулсан нэмэлт өөрчлөлтийн бүртгэл

Д/д	Нэмэлт өөрчлөлтийн агуулга	Бүртгэсэн	
		Огноо	Ажилтан гэмдэг
1	Хулдорж овогтой Бүрэнэрдэнэ-г Гүйцэтгэх захирал -р сонгосон(томилсон)-ыг бүртгэв.	2020.12.17	Т.Зулзаяа

Энэхүү гэрчилгээг хуурамчаар үйлдсэн этгээдэд Монгол Улсын хуулийн дагуу хариуцаагч хүдээлэнэ. Улсын бүртгэлийн Гэрчилгээ засвартай бол хүчингүй.

* 0 0 0 2 1 4 9 0 3 *

Эрээн толгой ХХК-ийн Хувьцаа эзэмшигчийн
2020 оны 12 сарын 14-ний өдрийн 01 тоот
тогтоолын 1 дүгээр хавсралтаар батлав.

**"Эрээн Толгой" Хязгаарлагдмал
хариуцлагатай компанийн дүрэм**

Нэг. Нийтлэг үндэслэл

1.1. Компанийн оноосон нэр (монголоор)

- а) Бүрэн нэр: "Эрээн Толгой" ХХК /цаашид энэхүү дүрэмд "Компани" гэх/
- б) Товчилсон нэр: "ЭТ" ХХК

1.2. Компанийн оршин байгаа газар:

- Улсын нэр: Монгол улс
- Аймаг, нийслэлийн нэр: Улаанбаатар хот
- Сум, дүүргийн нэр: Сүхбаатар дүүрэг
- Баг, хороо, хорооллын нэр: 2-р хороо
- Гудамж, өргөн чөлөө, тойрог, талбайн нэр: Усны гудамж 18
- Хашаа, байшин, хаалганы дугаар: Гарьд төв 4 давхар
- Шуудангийн хаяг: .....
- Шуудангийн хайрцагны дугаар: .....
- Харилцах утасны дугаар: 96112084 Факсын дугаар:
- И-мэйл хаяг: info@mur.mn

1.3. Компанийн үүсгэн байгуулагч, хувьцаа эзэмшигч:

- Иргэний эцэг/эх/-ийн нэр, өөрийн нэр: Монгол Ураниум Ресурс
- Регистрийн дугаар:
- Гэрийн хаяг: Улаанбаатар хот, Баянзүрх дүүрэг, 25-р хороо, 99В-504 тоот
- Харилцах утасны дугаар: 99901459

1.4. Компани нь бие даасан тайлан тэнцэлтэй, харилцах данстай, өөрийн нэрийн өмнөөс эрх эдлэн, үүрэг, хариуцлага хүлээх, нэг хувьцаа эзэмшигчтэй, хязгаарлагдмал хариуцлагатай компанийн хэлбэрээр ажиллана.

1.5. Компани нь үйл ажиллагаагаа дараах чиглэлээр явуулна. Тусгай зөвшөөрөлтэй үйл ажиллагааг энэ заалтад хамааруулахгүй.

1.5.1. Гадаад худалдаа (*Хугацааны зүүмэл*)

1.6. Компани нь тусгай зөвшөөрөл шаардагдах үйл ажиллагааг хуульд заасны дагуу холбогдох эрх бүхий байгууллагаас зөвшөөрлийг бичгээр авч, энэхүү дүрэмдээ өөрчлөлт оруулан бүртгэх байгууллагад бүртгүүлнэ.

1.7. Компанийн үйл ажиллагаа эрхлэх хугацаа: Хугацаагүй

1.8. Компани нь Монгол Улсад болон гадаад улсад өөрийн салбар, төлөөлөгчийн газартай байж болно. Компанийн тухай хуулийн 7 дугаар зүйлд заасны дагуу салбар,

төлөөлөгчийн газраа байгуулан, бүртгэх байгууллагад бүртгүүлж, үйл ажиллагаагаа явуулна.

1.9.Компани нь үүсгэн байгуулах баримт бичигт болон улсын бүртгэлийн жагсаалтад агуулагдаж байгаа бусад мэдээлэлд оруулсан өөрчлөлтүүдээ хуульд заасан хугацаанд бүртгэх байгууллагад бүртгүүлнэ.

Хоёр. Компанийн эрх

2.1.Компанийн иргэний эрх зүйн чадвар нь улсын бүртгэлд бүртгүүлснээр үүснэ.

2.2.Компани нь өөрийн бэлэгдэл (эмблем), албан бичгийн хэвлэмэл хуудас, өөрийн нэр бүхий тэмдэг хэрэглэнэ.

2.3.Компани нь Компанийн тухай хуулийн 6.1-6.8 дахь хэсэгт заасны дагуу хараат болон охин компани байгуулж болох бөгөөд үүнийгээ бүртгэх байгууллагад бүртгүүлнэ.

2.4.Компани нь өөрийн үйл ажиллагаагаа бие даасан байдлаар, эсхүл бусад хуулийн этгээдтэй хамтран Монгол Улсын хуулийн хүрээнд эрхлэн явуулна.

2.5.Компани нь үндсэн ба туслах үйл ажиллагаагаа хэвийн явуулах зорилгоор мэргэжил, ур чадвар, дадлага туршлагатай хүмүүсийг хөдөлмөрийн гэрээгээр авч ажиллуулах, тэдгээрийн ажиллах нөхцөл, цалин хөлс, урамшууллын хэмжээг тогтооно.

Гурав. Компанийн үүрэг

3.1.Компани нь энэхүү дүрмийн 1.5, 1.6-д заасан үйл ажиллагааг Монгол Улсын хуульд заасны дагуу эрхлэнэ.

3.2.Компани нь Нягтлан бодох бүртгэлийн тухай хууль, Аудитын тухай хууль болон Компанийн тухай хуулийн 96 дугаар зүйлд заасны дагуу нягтлан бодох бүртгэл хөтлөн, санхүүгийн тайлан гаргана.

3.3.Компани нь Монгол Улсын албан татварын хуулийн дагуу орлого, татвараа өөрөө тодорхойлж, албан татвараа сайн дураар төлнө.

3.4.Компани нь Монгол Улсын хууль тогтоомжийн дагуу шаардлагатай мэдээ, мэдээллийг тухай бүр эрх бүхий байгууллагуудад гаргаж өгнө.

3.5.Компани нь хөдөлмөрийн гэрээгээр ажиллагсадын өмнө хуулиар өгөгдсөн үүргүүдийг биелүүлнэ.

3.6.Компанийн тухай хуулийн 84.1, 84.2 дахь хэсэгт заасны дагуу ерөнхий менежерийг компанийн эрх бүхий албан тушаалтанд тооцно.

3.7.Компани нь Компанийн тухай хуулийн 97 дугаар зүйлд заасан баримт бичгийг хадгалах, байнга хадгалах, хувьцаа эзэмшигчийн шаардлагаар танилцуулах, тэдгээрийг архивт шилжүүлнэ.

Дөрөв. Компанийн хариуцлага

4.1.Компани нь Компанийн тухай хуулийн 9.1 дэх хэсэгт заасан хариуцлага хүлээнэ.

4.2.Компани нь хөдөлмөрийн гэрээгээр ажиллагсадын эрхийг зөрчсөн тохиолдолд холбогдох хуульд заасан хариуцлага хүлээнэ.

4.2.Компани нь хөдөлмөрийн гэрээгээр ажиллагсадын эрхийг зөрчсөн тохиолдолд холбогдох хуульд заасан хариуцлага хүлээнэ.

4.3.Компани нь улсын бүртгэлд бүртгүүлэхээсээ өмнө иргэний эрх зүйн харилцаанд бие даан оролцохыг хориглоно. Энэхүү заалтыг зөрчсөний улмаас бусдад гэм хор учруулсан бол буруутай этгээд гэм хорыг арилгана.

4.4.Компанийн эрх бүхий албан тушаалтан нь Компанийн тухай хуулийн 84, 85 дугаар зүйлд заасан хариуцлагыг хүлээнэ.

4.5.Компани нь Монгол Улсын хуульд заасан бусад хариуцлагыг хүлээнэ.

Тав. Компанийн хувь нийлүүлсэн хөрөнгө болон өөрийн хөрөнгө

5.1.Компанийн хувь нийлүүлсэн хөрөнгийн хэмжээг Компанийн тухай хуулийн 30.1 дэх хэсэгт зааснаар тодорхойлно.

5.2.Компанийн хувь нийлүүлсэн хөрөнгийн хэмжээ нь 1,000,000 / Нэг сая / төгрөг ба нэг бүр нь 1000 / мянган / төгрөгийн нэрлэсэн үнэ бүхий 1000 / мянган / ширхэг энгийн хувьцаа байна.

5.3.Компанийн өөрийн хөрөнгийн хэмжээг Компанийн тухай хуулийн 30.2 дахь хэсэгт зааснаар тодорхойлно.

5.4.Компанийн хувь нийлүүлсэн хөрөнгийн хэмжээ нь компанийн өөрийн хөрөнгийн хэмжээнээс илүүгүй байна.

5.5.Компанийн хувь нийлүүлсэн хөрөнгийн хэмжээг өөрчлөхдөө Компанийн тухай хуулийн 31 дүгээр зүйлд заасныг баримтлана.

Зургаа. Компанийн удирдлага

6.1.Компанийн хувьцаа эзэмшигчдийн хурлын бүрэн эрхийг хувьцаа эзэмшигч өөрөө хэрэгжүүлнэ.

6.2.Компанийн гүйцэтгэх захирлыг хувьцаа эзэмшигчийн шийдвэрээр сонгож, өөрчилнө. Гүйцэтгэх захиралтай хувьцаа эзэмшигч гэрээ байгуулна.

6.3.Компанийн хувьцаа эзэмшигч нь компаниа өөрчлөн байгуулах асуудлыг шийдвэрлэнэ.

6.4.Компанийг өөрчлөн байгуулсантай холбогдуулан хувьцаа эзэмшигч Компанийн тухай хуулийн 24 дүгээр зүйлд заасан эрхийг эдлэнэ.

Долоо. Гүйцэтгэх удирдлага

7.1.Компанийн гүйцэтгэх удирдлага нь компанийн гүйцэтгэх захирал байна. Гүйцэтгэх захирал нь хувьцаа эзэмшигчтэй байгуулсан гэрээнд заасан эрх хэмжээний дотор компанийн өдөр тутмын үйл ажиллагааг удирдан зохион байгуулна.

7.2.Компанийн гүйцэтгэх захирал нь хувьцаа эзэмшигчтэй байгуулсан гэрээний үндсэн дээр үйл ажиллагаагаа явуулна.

7.3.Компанийн хувьцаа эзэмшигч нь гүйцэтгэх захирал байж болно. Энэ тохиолдолд үүсгэн байгуулагч буюу хувьцаа эзэмшигчийн шийдвэрт тусгах бөгөөд гэрээ байгуулахгүй.

11.1.Энэхүү дүрмийг монгол хэлээр 2 хувь үйлдэж, нэг хувийг бүртгэх байгууллагад, хоёр хувийг компанийг улсын бүртгэлд бүртгүүлэх эрх бүхий этгээдэд өгнө.

11.2.Компанийн дүрмийг улсын бүртгэлд бүртгүүлснээр хүчин төгөлдөр болсонд тооцогдоно.

"Монгол Ураниум Ресурс" ХХК-ийг үүсгэн байгуулагч:

..... (Хулдоржийн Бүрэн-Эрдэнэ)

2020 оны 12 сарын 14-ний өдөр

АШИГТ МАЛТМАЛ, ГАЗРЫН ТОСНЫ ГАЗАР

АШИГТ МАЛТМАЛ АШИГЛАЛТЫН ТУСГАЙ
ЗӨВШӨӨРӨЛ

Дугаар **MV-021459**

Ашигт малтмалын тухай Монгол Улсын хуулийн 26 дугаар зүйлийг үндэслэн

_____ **Сүхбаатар** _____ аймаг /хот/-ийн
_____ **Эрдэнэцагаан** _____ сум /дүүрэг/-ын
_____ **Хэрмийн цагаан өндөр** _____ нэртэй газарт орших
_____ **3251.05** _____ гектар талбай бүхий уурхайн талбайд
хуульд заасан нөхцөл, шаардлагын дагуу ашигт малтмал ашиглахыг
зөвшөөрч улсын бүртгэлийн _____ **9011101145** _____ тоот гэрчилгээтэй
_____ **“Монгол ураниум ресурс” ХХК** _____ -д
энэхүү тусгай зөвшөөрлийг _____ **2049.09.09** _____ дуустал
хугацаагаар олгов.

Тусгай зөвшөөрөл хавсралтгүй бол хүчингүй.

КАДАСТРЫН ХЭЛТСИЙН
ДАРГА

Д.ДАШЗЭВЭГ

2019 оны 9 сарын 9 өдөр

Улаанбаатар хот

ТУСГАЙ ЗӨВШӨӨРЛИЙН ГЭРЧИЛГЭЭНИЙ 1 ДҮГЭЭР ХАВСРАЛТ

MV-021459

Тусгай зөвшөөрлийн гэрчилгээгүй бол хүчингүй.

Дэс дугаар	Тусгай зөвшөөрөлд орох өөрчлөлтийн үндэслэл	Огноо, гарын үсэг, тэмдэг
001-NM	<ul style="list-style-type: none"> Бүртгэв: Ашиглалтын тусгай зөвшөөрөл олгосон 2019.09.09, дуусах хугацаа 2049.09.09 Тусгай зөвшөөрлийн 1 дахь/дэх жилийн төлбөрийг төлөв Кадастрын хэлтсийн даргын 2019.08.08-ний 392 тоот шийдвэр	 <p>2019.09.09</p>
002-FE	<ul style="list-style-type: none"> Бүртгэв: Тусгай зөвшөөрлийн 2 дахь/дэх жилийн төлбөрийг төлөв. Хугацаа 2020.09.09 – 2021.09.09 хүртэл	 <p>2020.09.15</p>
003-TF	<ul style="list-style-type: none"> Бүртгэв: Тусгай зөвшөөрлийг 9011823374 тоот улсын бүртгэлийн дугаартай Эрээн толгой ХХК-д шилжүүлэх Кадастрын хэлтсийн даргын 2021.04.09-ний 109 тоот шийдвэр	 <p>2021.04.09</p>

ТУСГАЙ ЗӨВШӨӨРЛИЙН ГЭРЧИЛГЭЭНИЙ 2 ДУГААР ХАВСРАЛТ

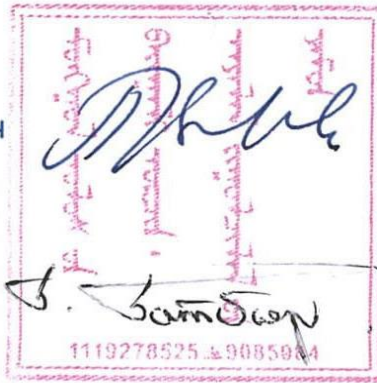
Тусгай зөвшөөрлийн гэрчилгээгүй бол хүчингүй.

MV-021459

Дэс дугаар	Тусгай зөвшөөрөлд орох өөрчлөлтийн үндэслэл	Хүчин төгөлдөр талбайн хэмжээ /га/	Хасагдах талбайн хэмжээ /га/	Тусгай зөвшөөрлийн талбайн солбицлууд, огноо, гарын үсэг, тэмдэг		
				#	Уртраг	Өргөрөг
001-NM	• Ашиглалтын тусгай зөвшөөрлийг анх олгосон 2019.09.09	3251.05 Га	0 Га	1	115° 5' 4.59"	45° 57' 45.63"
				2	115° 5' 4.59"	45° 55' 58.73"
				3	115° 3' 35.77"	45° 55' 58.79"
				4	115° 3' 35.64"	45° 54' 28.06"
				5	115° 0' 2.68"	45° 54' 28.13"
				6	115° 0' 2.68"	45° 57' 13.33"
				7	115° 1' 26.25"	45° 57' 13.33"
				8	115° 1' 26.26"	45° 57' 45.73"

2019-09-09
Д.Мягмарсүрэн

Батлав:
БОАЖЯ-ны Ерөнхий шинжээч

П.ЦОГТСАЙХАН

Шүүмж хийсэн:
БОАЖЯ-ны шинжээч

**СҮХБААТАР АЙМГИЙН ЭРДЭНЭЦАГААН СУМЫН
НУТАГТ ОРШИХ “ЭРЭЭН ТОЛГОЙ” ХҮРЭН НҮҮРСНИЙ
ОРДЫГ ИЛ УУРХАЙН АРГААР АШИГЛАХ ТӨСЛИЙН
БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ НӨЛӨӨЛЛИЙН НАРИЙВЧИЛСАН
ҮНЭЛГЭЭНИЙ ТАЙЛАН**

MV-/021459/

Үнэлгээ хийсэн мэргэжлийн байгууллага:
“ГРИЙТ ВИШН ИНЖЕНЕРИНГ” ХХК-ийн захирал

Ч.МӨНХЖАРГАЛ

Төсөл захиалагч:
“МОНГОЛ УРАНИУМ РЕСУРС” ХХК-ийн захирал

Х.БҮРЭН-ЭРДЭНЭ

Улаанбаатар хот 2020 он

Батлав:
БОАЖЯ-ны Ерөнхий шинжээч

П.ЦОГТСАЙХАН

**СҮХБААТАР АЙМГИЙН ЭРДЭНЭЦАГААН СУМЫН
НУТАГТ ОРШИХ “ЭРЭЭН ТОЛГОЙ” ХҮРЭН НҮҮРСНИЙ
ОРДЫГ ИЛ УУРХАЙН АРГААР АШИГЛАХ ТӨСЛИЙН
БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ
2020-2024 он**

MV-/021459/

Үнэлгээ хийсэн мэргэжлийн байгууллага:

“ГРИЙТ ВИШН ИНЖЕНЕРИНГ” ХХК-ний захирал

Ч.МӨНХЖАРГАЛ

Төсөл захиалагч:

“МОНГОЛ УРАНИУМ РЕСУРС” ХХК-ний захирал

Х.БҮРЭН-ЭРДЭНЭ

Улаанбаатар хот 2020 он